

MOTIONSSVAR

Beslutade av programkommissionen 6 mars 2016

B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B183, B184

Motion B1 föreslår återremiss av programmet eftersom strategidelen inte handlar om strategiska huvudlinjer utan är en lång sammanfattning av partiprogrammet.

B2 anser att förslaget är svårläst och nästintill ogenomträngligt och lämnar ett eget förslag till partiprogram.

B3 föreslår sex krav, att driva bland annat sex timmars arbetsdag och ett progressivt skattesystem.

B4 föreslår att den nytillkomna programtexten får en grundlig språklig bearbetning så att den blir begriplig, levande svenska.

B5 föreslår bland annat att en språkkommitté utses av partistyrelsen.

B6 föreslår en konsekvensändring av arbetsgivare till arbetsköpare.

B7 föreslår att programmet kortas ned kraftigt alternativt om så inte sker att partiet ger ut en populärversion på högst fem sidor.

B8 har 25 olika förslag på förändringar.

B183 anser att nuvarande partiprogram är för långt och vill ha ett kortfattat, stringent partiprogram baserat på ideologiska principer med de 11 grundsatserna från 1990-års kongress som förebild. Detta bör kongressen ge kommande programkommission i uppdrag att arbeta fram.

B184 har ett förslag på nytt partiprogram.

Motion B1 anser att liggande förslag inte blev ett verkligt strategiskt kapitel. Programkommissionen håller inte med. Dels utvecklar förslaget vår syn på vad strategi är och hur det kan vägleda partiets diskussioner och avvägningar på olika nivåer. Inte minst viktigt är det med betoningen att ”prioriteringar, angreppssätt, motståndare och bundsförvanter” ständigt behöver vara närvarande när vi utformar vår politiska analys och praktik. Detta är inte något som blir ”löst” i och med att kongressen antar partiprogrammet, utan är snarare ett verktyg. Men vi gör också i programtexten ett antal prioriteringar och påpekanden, som ska fungera vägledande för utformningen av partiets politik framöver, just som vi menar att ett strategiavsnitt i partiprogrammet bör göra. Det huvudsakliga jobbet görs förstås av oss partimedlemmar och de ledningar vi väljer.

Programkommissionen instämmer i att partiprogram kan bli för långa. Flera förkortningar har gjorts i nuvarande förslag till kongressen. Programkommissionen är också mycket restriktiv i motionssvar som syftar till förlängning och tillägg till programförslaget. Samtidigt kan programkommissionen konstatera att de senaste partikongresserna önskat ett mer fylligt partiprogram. Och görs programmet kortare riskerar det också att bli mer abstrakt och språkligt mer kondenserat. Formen är därför alltid en avvägning av dessa olika behov.

Programkommissionen menar också att det vore problematiskt ur ett demokratiskt perspektiv att anta ett helt nytt program. Ska ett helt nytt partiprogram utarbetas bör

en kongress i så fall först ge det uppdraget till en nyvald programkommission, så att det sedan är möjligt för partiets medlemmar att motionera på ett sådant förslag.

Vissa språkliga brister är en oundviklig följd av att dokumentet behandlas och skrivs genom demokratiska processer. Men dels är det viktigt att det finns möjligheter till studiearbete, med handledning, runt partiprogrammet. Dels är det avgörande att se att partiprogrammet har – och ska ha – en annan funktion än partiets utåtriktade material, partiets fördjupningsmaterial, motioner i parlamenten och andra typer av dokument. Partiprogrammets funktion är att låta medlemmarna genom det högsta beslutande organet, kongressen, bestämma partiets målsättningar, grundläggande analyser och i grova drag dess prioriteringar. Det är inte nödvändigtvis ett problem utan snarare en styrka att kunna utforma texter på olika sätt beroende på deras funktion och målgrupp.

De sex olika kraven i motion B3 berörs i partiprogram och i andra dokument. Motionen har inget förslag om var och hur kraven ska stå i partiprogrammet så vi menar att programmet som det ser ut nu är en bättre vägledning än motionen till hur de också kan förverkligas. Programkommissionen lägger förslag för att Vänsterpartiet ska vara en relevant socialistisk kraft, inte utifrån att ”ducka” eller ”vara rädd” för någon, som motionen varnar för. Motion B6 föreslår att ordet arbetsköpare ska användas. Programkommissionen anser att det ena eller andra ordet inte är fel eller orimligt att använda. Begreppet arbetsköpare beskriver dock på ett mer korrekt sätt grunden för anställningsförhållandet och aktörernas positioner på arbetsmarknaden och i arbetslivet. Motion B8 innehåller 25 förslag av olika karaktär. I huvudsak vill inte programkommissionen förlänga programmet och göra det mer detaljerat. Förslaget att ”vinster i välfärden förbjuds” har dock varit det viktigaste för partiet under lång tid och i valrörelsen 2014. Det finns därför anledning att formulera sig närmare runt denna fråga.

Programkommissionen föreslår

att på rad 1620 skriva till:

”Vinstdrift blir också en fråga om hur vi ser på varandra och på samhället. På vårdcentralen vill vi vara trygga med att vi bemöts utifrån vad vi behöver, inte utifrån hur lönsamma vi är. När våra barn börjar i skolan vill vi att de möts som elever, inte som kunder eller vinstmöjligheter. Välfärden ska kunna vara en fristad från kommersialiserade relationer.”

att motion B8 sista att-satsen därmed anses besvarad

att motionerna B1, B2, B3, B4, B5, B7 och B8 första till och med 24:e att-satsen avslås

att motionerna B183 och B184 avslås

att motion B6 bifalls

B9, B10, B11

Motion B9 föreslår att en kortare beskrivning av vår vision om det klasslösa samhället och hur vi vägleds av den ska skrivas in i strategins inledande stycke.

B10 föreslår att ordet ”marknadens” byts mot ”kapitalmaktens” på rad 1296.

B11 föreslår rent språkliga ändringar som ska göra texten ”språkligt bättre och lättare att förstå” på rad 1300-1311.

Avsnittet Strategiska huvudlinjer beskriver avvägningar och prioriteringar som ska bidra till politiska förändringar som gör samhället rikare och friare ”här och nu”, utifrån Vänsterpartiets grundläggande värderingar. Fokus ligger uttalat på strategiska avvägningar på kortare sikt. Det finns dock en poäng med att i inledningen till strategiska riktlinjer nämna den vision som ligger till grund för många av våra politiska ställningstaganden på både kort och lång sikt och som dessutom inte finns omnämnd på annan plats i programmet. Programkommissionen håller inte med om beskrivningen av marknaden i motion B10 men instämmer i att också ”kapitalmakten” ska stryka på foten när demokratin utvidgas.

Textförslaget i B11 syftar till att förenkla texten men tar också bort flera politiska nyanser som programkommissionen vill behålla varför vi vidhåller vårt nuvarande förslag.

Programkommissionen föreslår

att motion B9 bifalls

att en ny lydelse förs in, meningen på rad 1296: ”... på marknadens och kapitalmaktens bekostnad ...”

att motion B10 därmed anses besvarad

att motion B11 avslås

B13, B14

Motion B13 har ett yrkande med tre förslag kring avsnittet Solidaritet och sammanhållning. Det första föreslår en omformulering om skrivningen om hur Vänsterpartiet tillvaratar arbetares och lågavlönade tjänstemäns intressen och ett tydliggörande av att partiets medlemmar bör vara med i facket. Det andra utvecklar skrivningarna om framväxten av en låglönearbetsmarknad. Det tredje understryker att inga skattepengar ska gå till oseriösa arbetsgivare.

B14 föreslår ett tillägg av ordet ”arbetsplatsdemokrati” i en upprepning av central politik att verka för, i stycket Solidaritet och sammanhållning.

Programkommissionen anser nuvarande skrivning att ”Vänsterpartiet ska vara ett parti som kanaliserar breda löntagarintressen” bättre än första att-satsen i B13 fångar partiets prioriteringar. Däremot finns det en poäng i att skriva ut att vi uppmuntrar partiets medlemmar att vara medlemmar i facket. Likaså menar programkommissionen att föreslagna skrivningar om arbetsmarknaden mer stringent fångar den verklighet som beskrivs. Att skattepengar ska gå till vad de är avsedda för understryks på många andra platser i partiprogrammet och i partiets retorik, inte minst kring vinster i välfärden, och behöver inte stå skrivet också här. Slutligen så menar programkommissionen att beskrivningen av fackets agerande i motion B14 inte fångar de stora

skillnader som finns i hur olika delar av facket agerar. Om de krav på full sysselsättning, solidarisk lönepolitik och trygga villkor som lyfts fram här genomdrivs så kommer även t. ex. krav på mer inflytande på arbetsplatserna att följa. Dessutom är arbetsplatsdemokrati i allmänhet ett krav som är svårare att både driva och få genomslag för via parlamentariska församlingar. Det är snarare ett krav som behöver drivas på från fackligt håll först när förutsättningarna för det finns. Vänsterpartiets politik på detaljnivå kring t. ex. fackliga frågor bör vara mer rörlig och återfinnas i andra dokument.

Programkommissionen föreslår

att det på rad 1332 efter meningen ”... på alla nivåer i partiet.” skrivs in ”Vi uppmuntrar partiets medlemmar att vara med i facket.”

att motion B13 första att-satsen därmed anses besvarad

att motion B13 andra och tredje att-satsen, samt motion B14 avslås

B15 FÖRSTA ATT-SATSEN, B16, B17, B18, B19, B20, B21, B22, B23, B24

Motion B15 första att-satsen vill ändra en rubrik på sidan 30.

B16 vill ha en ny inledning på stycket Ett fritt och blomstrande samhällsliv på en levande planet. B17 yrkar på utökning och omformulering av avsnitt under samma rubrik.

B18 föreslår skrivningar om delningsekonomi.

B19 föreslår skrivningar om mat och hållbarhet, att utsläpp inte kan minska endast efter ändring av det ekonomiska systemet.

B20 och B22 föreslår omskrivningar om individens ansvar för konsumtion och miljö.

B21 föreslås omskrivningar av text om ”auktoritära myter” om den fria marknaden.

B23 föreslår tillägg av en skrivning om cirkulär ekonomi.

B24 vill lägga till skrivningar om bostads- och livsmedelssektorns koldioxidutsläpp.

När det gäller rubrikerna så har stycket Ett fritt och blomstrande samhällsliv på en levande planet inte enbart ett grönt innehåll utan utgör snarare en rödgrön strategi för att hantera framför allt klimatkrisen och driva fram en snabb omställning av samhället. Olika formuleringar kan alltid diskuteras men ”grön strategi” som rubrik, som föreslås i motion B15, blir därför för smalt.

När det gäller den föreslagna nya inledningen på stycket, som motion B16 vill se, så har programkommissionen inget emot det politiska innehållet men menar att det inte passar som inledning utan tvärtom försämrar styckets upplägg och fokus på strategiska överväganden. Det finns även skrivningar om t. ex. rättvist miljöutrymme, som inledningen vill föra in, ändå i programmet, på rad 164, sidan 4. Och flera av de konkreta omställningsåtgärder B17 föreslår finns redan med i strategin. Mer detaljerat utformas det i ekologiskt-ekonomiska punktprogrammet.

Frågan om delnings- och cirkulär ekonomi som motion B18 och B23 lyfter utvecklas och förklaras i ekologiskt-ekonomiska punktprogrammet och behöver därför inte

utvecklas just i denna kortfattade strategi. Andra frågor som rör klimat och miljö utvecklas också i andra partidokument. Det finns mängder av detaljer och politikområden inom det ekologiska fältet som är viktiga, men programkommissionen menar att det finns en poäng med att i partiprogrammets strategidel peka på vissa prioriteringar. Vad gäller koldioxidutsläpp är områdena transport- och energisektorn av särskild vikt att förändra på samhällelig nivå. Fler områden, som motion B24 vill lägga till, bör inte läggas till eftersom prioriteringen i skrivningen då riskerar att gå förlorad.

När det gäller ”den auktoritära myten om den fria marknaden” som B21 tar upp så kan alltid formuleringar diskuteras, men det som åsyftas är att myten om marknaden (inte marknaden i sig) är en auktoritär dogm, vilket programkommissionen vidhåller.

Programkommissionen har inte skrivit att inget kan göras för att förändra människors konsumtion innan ”kapitalismen har störtats” eller att det inte finns något individuellt ansvar alls för miljön. Vi föreslår därför ett förtydligande genom att en ny mening läggs till. Men vi vill tydligare än i motionerna B19, B20 och B22 sätta tyngdpunkten på strukturella reformer för att lyckas med omställningen. På så sätt kan människors engagemang kanaliseras till mobilisering för en progressiv klimat- och miljöpolitik snarare än mot mindre effektiv självrannsakan. Fokus i strategin ska ligga på kollektivt agerande.

Vi föreslår därför att på rad 1388, efter ”... profitdrivna logik.” lägga till ”Genom aktiva insatser underifrån i första hand kollektivt, men också individuellt, kan denna utveckling drivas på.” Texten på raderna 1385-1388 blir då: ”Det är varken rimligt eller framgångsrikt att försöka lösa klimatproblemen genom att människor förväntas minska sin privata konsumtion inom ramen för dagens system. Vi måste på samhällelig nivå se till att varor och tjänster produceras och fördelas på ett annat sätt än under dagens profitdrivna logik. Genom aktiva insatser underifrån, i första hand kollektivt, men också individuellt, kan denna utveckling drivas på.”

Programkommissionen föreslår

att på rad 1388, efter ”... profitdrivna logik.” lägga till:

”Genom aktiva insatser underifrån, i första hand kollektivt, men också individuellt, kan denna utveckling drivas på.”

att motion B22 därmed anses besvarad

att motionerna B15 första att-satsen, B16, B17, B18, B19, B20, B21, B23 och B24 avslås

B25, B26, B27, B28, B29, B30, B31, B167

Motionerna B25, B26, B27, B28 och B31 vill utveckla skrivningarna om globala finansmarknader, Sveriges position i den globala arbetsdelningen, och hur detta påverkar samhället och bör bemötas, med bland annat skärpt beskattning och internationella samarbeten kring detta.

B29 föreslår förstatligande av bankväsendet.

B30 vill skriva in att Vänsterpartiet verkar för att bankerna ska överföras i samhällelig ägo.

B167 föreslår förstärkning av bolån

Programkommissionen instämmer i att det är det är globala ekonomiska och politiska maktförhållanden som drivit fram den nyliberala politiken, men tycker inte att det fångas bättre eller enklare i de förslag motionärerna lägger. Snarare så är det denna samlade process programkommissionen här kallar ”under nyliberalismen”. Detta avsnitt är också mer avsett att beskriva strategier för att bryta den utvecklingen än på att djupgående analysera den. Fokus ligger här främst på vad som kan göras i Sverige, t. ex. skärpa inkomst- och förmögenhetsbeskattningen, vilket alltså redan står i strategin. Den övergripande analys som ändå finns här tycker vi sammanfattar det viktigaste begripligt och tillräckligt detaljerat. Under avsnitten Ekonomisk och politisk internationalisering, Europeiska unionen och europeiskt samarbete samt Alla länders rätt till demokratisering och utveckling och Demokratisera Europa finns dock flera analyser av just den globalisering som efterlyses i flera av motionerna. Där understryks också behovet av ekonomiska internationella samarbeten för att reglera och beskatta kapitalet.

I vår kamp för demokratisering av samhället är det viktigt att arbetar för att centrala delar av ekonomin och infrastrukturen är samhällsägt under demokratisk kontroll. Även om det finns en mängd problem att lösa såsom lokala sparbanker, utländskt ägda banker och även kooperativ som JAK är det viktigt att tydligt uttrycka vår inriktning. Bankväsendet är kanske den del som har störst inverkan och betydelse för ekonomin och är därför viktig för att låtas styras av kapitalets kortsiktiga profitjakt. Den föreslagna meningen i B29 andra att-satsen läggs till efter meningen på rad 1436-1437, ”På sikt bör bankväsendet i helhet förstärkas.”.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B25, B26, B27, B28, B31 och B167 avslås

att efter meningen på rad 1436-1437 lägga till ”På sikt bör bankväsendet i helhet förstärkas.”

att motion B29 och B30 därmed anses besvarade

B12, B32, B33, B34, B35, B36, B37, B38, B39, B40, B41, B42, B43, B44, B45, B46, B47, B48

Motion B32 vill lägga till stycken om att sådant som ägts offentligt ska återföras till samhällsägt regi och att kollektivavtal ska säkras vid upphandlingar.

B33 vill lägga till en mening om att det fackliga arbetet som beskrivs i programmet ska koordineras av en anställd facklig sekreterare.

B34 och B35 vill utöver industrin starkare betona tjänstesektorns betydelse för en politik för full sysselsättning.

B36 vill lägga till att även en politik för produktion på landsbygden är avgörande.

B37 vill lägga till skrivningar om arbetsmarknadspolitikens betydelse, inte minst på kommunal nivå.

B38 första att-satsen vill stryka ordet klass då man menar att partiets klassdefinition är bredare än sättet på vilket begreppet här används på. B38 tredje att-satsen vill att det ska stå att vi vill ”förbjuda” istället för ”motverka” osäkra anställningar.

B39 och B40 vill ha skrivningar om vikten av centrala löneförhandlingar för att minska inkomstspridningen.

B41 vill ha lagstadgade kollektivavtal.

B38 andra att-satsen, B42 och B43 vill på olika sätt skriva in att Vänsterpartiet vill ha ett förbud mot bemanningsföretag.

B44 vill ha skrivning om samma villkor för arbetskraftsinvandrare och andra migranter som för andra.

B45 vill prioritera mer personal framför sex timmars arbetsdag.

B46 vill förtydliga att arbetstidsförkortningen ska ske med bibehållen lön och vill prioritera genomförandet för dem som har de tyngsta jobben.

B12 vill ha in en skrivning om sex timmars arbetsdag och motiverar den bland annat med klimat- och miljöskäl.

B47 vill ha ett tillägg om psykisk ohälsa.

B48 föreslår språklig ändring kring skrivningar om löneandelens utveckling.

Vänsterpartiet menar att en förutsättning för en riktigt bra välfärd – och annan offentlig verksamhet – är att den fokuserar på det viktigaste. Kvaliteten och behoven ska alltid komma i första rummet, inte möjligheten att berika sig på verksamheten. För att nå dit behöver dessa verksamheter avkommersielleras. Både den offentligt och den privat drivna välfärden, kommunikationerna osv. måste mer än idag fokusera på behov, kvalitet och likvärdighet och mindre på efterfrågan och kortsiktig lönsamhet. Ofta kan det tillgodoses genom att kommunen, landstinget eller staten tar tillbaka verksamhet. Men dels räcker det inte med det, eftersom sättet verksamheterna bedrivs på också måste ändras. Och dels så kan ideella verksamheter, kooperativ osv, ibland bidra till att utveckla verksamheten utan att vara i offentlig regi. I den modell för avkommersiellering av välfärden som Vänsterpartiet tagit fram är det ett stopp för uttag av vinster från verksamheten som är i fokus, samtidigt som det offentliga demokratiska översikt och kontroll garanteras och utrymme lämnas till olika icke-kommersiella initiativ. Men det är med andra ord inte alltid som verksamhet ska återföras till samhällsregi, vilket motion B32 föreslår. Denna fråga diskuterades och beslutades för övrigt om – med denna inriktning som resultat – även på kongressen 2014.

Programkommissionen instämmer också i ambitionen i B32 att kollektivavtal ska värnas vid upphandlingar. Partiet har flera handledningar till kommun- och landstingspolitiker om detta – och om hur de kan verka för att ta tillbaka och avkommersiellera välfärd för övrigt. Men vi menar att det blir för detaljerat att dessutom skriva in vad som ska stå i upphandlingsunderlag i partiprogrammet som är ett mer övergripande dokument. Det framgår redan där på många ställen hur viktigt Vänsterpartiet tycker det är att värna kollektivavtalen och att lagstiftningen runt upphandlingar påbjuder snarare än försvårar detta.

Motion B33 yrkar att arbetsuppgifter angivna i partiprogrammet ska koordineras av en facklig sekreterare. Hur partiets facklig-politiska arbete ska organiseras eller vad enskilda anställda på partikansliet ska göra bör dock avgöras av parti- och kansliledning, inte stå i ett partiprogram.

Programkommissionen instämmer också med andemeningen i motionerna B34-36 om att såväl servicesektorn som produktion på landsbygden är viktig för sysselsättning och utveckling. Vi menar dock att de perspektiven redan finns med i den text under Makten över arbetsmarknaden och arbetslivet som det motionerna föreslår tillägg i. Programkommissionens text handlar om industriproduktion, inte i snäv

bemärkelse utan med tydliga kopplingar till tjänstesektorn och råvaruproduktion t. ex. Poängen är att slå fast att den samlade industrins utveckling är viktig för hela Sverige och att det behövs en aktiv industri- och landsbygdspolitik. Detta kan ytterligare förstärkas genom bifall på andra att-satsen i motion B36. Många nya tjänster är baserade på nya industriprodukter och industrinära tjänster som är centrala för vår ekonomi och välfärd. Partiprogrammet har en övergripande beskrivning av industrins viktiga roll. Dessutom utvecklas behoven av att utveckla den offentliga tjänstesektorn på flera andra ställen i både strategin (t. ex. under avsnitten om Feministisk kamp för jämställdhet i löner och arbetsvillkor respektive Stärk den generella välfärden). Landsbygdens betydelse utvecklas omfattande i förslaget till ekologiskt-ekonomiskt program. Detta kan ytterligare förstärkas genom att skriva in en del som föreslås i motion B36 andra att-satsen, med smärre justeringar.

Programkommissionen är också enig med B37 om att arbetsmarknadspolitik är viktig, men kapitlet handlar om full sysselsättning, ekonomisk politik och industripolitik och bör inte svälla ut mer, också för att prioriteringsfunktionen inte ska gå förlorad. Arbetsmarknadspolitiken är ett område som har förändrats mycket, och Vänsterpartiet har både kritiserat försämringar och presenterat förslag för att förstärka dess funktion för att höja kompetensnivån och minska arbetslöshetstiderna. Men att säga att arbetsmarknadspolitiken bör ”återupprättas” ger samtidigt en alltför förenklat positiv bild av hur den fungerade förut och en förenklat negativ bild av hur den är utformad idag.

Vad gäller motion B38:s första att-sats, om att stryka ordet klass när det gäller analysen om otrygga anställningsvillkor, så menar programkommissionen att det blir ett för fyrkantigt tillämpande av klassbegreppet. Även om vi instämmer med motionen om att partiet har en bred klassanalys så finns det – som framgår av samma analys – stora sociala skiktningar både inom och mellan grupperna arbetare och tjänstemän som leder till relativt olika villkor i arbetslivet vad gäller anställningstrygghet, arbetsmiljö och löner t. ex. Dessa skillnader är ofta direkt sprungna ur kapitalets behov av lönsamhet och av att splittra och disciplinera arbetskraften och utgör således klassfrågor i högsta grad. Det är därför viktigt att klass får stå kvar som programkommissionen föreslår.

Motion B38 andra att-satsen, liksom motion B42 och B43 vill på olika sätt skriva in Vänsterpartiets krav på förbud mot bemanningsföretag i programmets strategidelen. Programkommissionen menar att detta just är ett bra exempel på att kraven i strategidelen bör vara annorlunda formulerade. Ett förbud mot bemanningsföretag står i dag dels i strid med EU:s konventioner, dels saknar det stöd som krav bland viktiga fackliga organisationer. Det betyder inte att det är ett felaktigt krav. Men det betyder, att just om man anser frågan vara viktig, vilket är det vi gör, så bör man hitta vägar framåt trots detta. Sådana strategiska delmål är t. ex. förbud mot att ersätta egen fast anställd personal med bemanningsanställda för att sedan kunna förflytta positionerna längre. I vårt förslag skriver vi: ”Det är mycket viktigt att stänga kryphålen för långvariga osäkra anställningar. Tillsvidareanställningen som faktisk norm på arbetsmarknaden måste återupprättas. Även arbetsgivares möjlighet att med hjälp av bemanningsföretag kringgå lagar och avtal, och därmed försvaga arbetarkollektivet, måste begränsas med den arbetsrättsliga lagstiftningens hjälp. Lagen ska stärka fackens inflytande över arbetsmiljön.” Detta menar vi väl sammanfattar det viktiga och bakomliggande skälen till varför vi vill se ett förbud, och visar på möjliga vägar

framåt mot ett sådant – och framför allt mot tryggare anställningsförhållanden generellt.

Programkommissionen instämmer i att en mer distinkt formulering är på sin plats angående motion B38 i övrigt. På sida 33 rad 1512 ersätts ordet ”begränsas” med ”förhindras”.

Motion B39 och B40 vill lägga till skrivningar som tydligare trycker på vikten av centrala löneförhandlingar för att minska inkomstspridningen. B41 vill lagstadga om kollektivavtalens ställning och göra dem lagligt bindande för hela branscher. Programkommissionen instämmer att centrala förhandlingar ökar möjligheterna att minska löneklyftorna mellan olika grupper på arbetsmarknaden. Samtidigt slår Vänsterpartiet vakt om den fria förhandlingsrätten och vill inte att staten ska bestämma om vilka lönesystem som ska få finnas. När fackföreningarna själva är starka nog att driva igenom avtal stärks deras legitimitet och möjligheter att öka organisationsgraden samtidigt som de segrar som uppnås tenderar att bli mer beständiga, oavsett politisk färg på regeringar. Vi vill därför skriva en kortare beskrivning av vilka processer och strukturer som bl.a. påverkar löneskillnader mellan såväl män och kvinnor som mellan andra olika delar av löntagarkollektivet, enligt de två första raderna i motion B39:s yrkande.

Motion B44 föreslår alternativ skrivning om att arbetskraftsinvandrare inte ska ha sämre anställningsvillkor. Programkommissionen anser att skrivningarna i programförslaget fångar samma sak som motionen vill göra, men mer allmänt uttryckt, och att mer detaljer än så inte behöver finnas med i partiprogrammet.

Det är sant som sägs i motion B45 att en förkortning av arbetstiden tar reformutrymme. Samtidigt så har partistyrelsen nyss lagt fram ett realistiskt förslag på hur en arbetstidsreform kan genomföras som hanterar detta. Därför finns det ingen anledning att stryka kravet som motionen vill. Det finns också en poäng med att nämna att det kan vara bra att kommuner och landsting går före med frågan, eftersom så redan sker vilket ger frågan mycket uppmärksamhet och hjälper till att bygga djupare folkligt och fackligt stöd.

Motionerna B12 och B46 vill istället konkretisera hur och varför arbetstidsfrågan ska genomföras ännu mer än vad som redan görs i strategin. Programkommissionen håller med B46 om att det är viktigt att vara tydliga med att vi vill ha sex timmars arbetsdag med bibehållen lön. I övrigt menar programkommissionen att förslagen i B12 och B46 är för detaljerade. Själva förslaget som partiet har för att genomföra arbetstidsförkortningen kan läsas i detalj på annan plats. Och hur frågan kopplar till klimat och miljö som B12 vill skriva om föreslås redas ut mer i detalj i Vänsterpartiets ekologiskt-ekonomiska punktprogram, liksom i den ekologisk-ekonomiska arbetsgruppens slutrapport. Det finns också resonemang om vilka möjliga perspektiv som är möjliga att ta i Vänsterpartiets rapport Striden om tiden.

Motion B47 föreslår nytt stycke om psykisk ohälsa. Programkommissionen har inga invändningar om texten, ståndpunkterna återfinns redan i andra dokument från Vänsterpartiet. Ett partiprogram bör dock vara mer begränsat i sina beskrivningar på olika politikområden. Ett redan långt program bör inte bli längre.

Motion B48 föreslår annan skrivning av rad 1542-1543 om att lönernas andel av produktionsvinsterna måste öka av olika skäl. Programkommissionen menar att befintlig text uttrycker samma sak minst lika bra.

Programkommissionen föreslår

att följande meningar från motion B39 läggs till efter meningen på rad 1497:

”När förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter decentraliseras tenderar inkomstklyftorna att öka, såväl inom branscher som mellan privat och offentlig sektor. Löneskillnader mellan kvinnor och män består eller ökar. Om dessutom individuell lönesättning tillämpas ökar inkomstklyftorna ytterligare.”

att motionerna B39 samt B40 därmed anses besvarad

att motionerna B12, B32, B33, B34, B35, B36 första att-satsen, B37, B38 första och tredje att-satsen, B41, B42, B43, B44, B45, B46 andra att-satsen, B47 och B48 avslås

att meningen i rad 1475 skall lyda: ”För att Sverige skall utvecklas ekonomiskt krävs en mer aktiv statlig industri- och landsbygds politik.”

att motion B36 andra att-satsen därmed anses besvarad

att på rad 1532 efter ”... att normalarbetstiden ska kortas till sex timmar” lägga till ”med bibehållen lön”

att motion B46 första att-satsen därmed anses besvarad

att på sida 33 rad 1512 ersätta ordet ”begränsas” med ”förhindras”

att motion B38 andra att-satsen därmed anses besvarad

B49, B50, B51, B52, B53, B54, B55, B56, B65

Motion B49 vill ha skrivning om reviderat pensionssystem.

B50 kräver att rimlig rättvisa för landets kvinnor i pensionsfrågan finns med som första punkt i partiprogrammets avsnitt om feministisk kamp och att detta rubriceras Feministisk kamp för jämställdhet i löner, arbetsvillkor och pensioner.

B51 vill skriva in att 80 procent ersättning i arbetslöshetsförsäkringen och rätt till deltidsstämpling är strategiska krav.

B52 vill ha in en mening om att könssegregeringen på arbetsmarknaden ska brytas.

B53 och B65 vill ha upp skrivningar om att kvinnors pensioner är lägre än mäns.

B54 vill ha tillägg om jämställda löner, bättre arbetsvillkor och om hur Vänsterpartiet ska verka för detta.

B55 vill ha in en mening om arbetstidsförkortning som feministisk reform.

B56 vill ha tillägg om jämställda löner mellan män och kvinnor som betonar bland annat att problemet inte är att arbetarmän tjänar för mycket.

B49, B50 och B65 tar upp kritik mot pensionssystemet och vill revidera det på olika sätt. Det vill även Vänsterpartiet. Sedan drygt 15 år finns ett nytt pensionssystem. Numera finns ingen fast pensionsålder. Pensioner är uppskjuten lön. Pensionens storlek är liksom i andra socialförsäkringar delvis relaterad till den inkomst man haft tidigare. Det gör att villkoren i arbetslivet och t. ex. i den individualiserade för-

äldraförsäkringen är avgörande för att få jämställda pensioner i framtiden. De olika systemen är en balans mellan inkomstrelaterade utgångspunkter och sociala minivåer. Golvet i pensionssystemet kallas garantipension. Det en majoritet kvinnor som ligger på garantipensionsnivå. Vänsterpartiet vill ha ett rättvisare pensionssystem men är också motståndare till olika former av ”medborgarlön”, ”basinkomst” och vårdnadsbidrag, eftersom detta undergräver den inkomstbortfallsbaserade och utjämnade välfärdsmodellen och riskerar att skapa större löneskillnader och tryck nedåt på de lägsta lönerna. Vi vill undvika att utforma ett pensionssystem som drar för långt åt det hållet. Vänsterpartiet har i olika dokument och i riksdagen lagt fram förslag för ett bättre, tryggare och mer jämställt pensionssystem. Detaljerad argumentation och beskrivning av hur pensionssystemet fungerar och slår behöver inte ytterligare föras in i partiprogrammet menar programkommissionen, men vi håller med motionerna om att något om i vilken riktning vi vill förändra det borde läggas till. I förslaget till partiprogram finns också på rad 1540 en skrivning om ”den obligatoriska pensionsåldern” som inte är så väl formulerad, eftersom en sådan inte finns. Vi vill därför istället ta ett bredare grepp och tala om ett reviderat pensionssystem där många ändringar behövs.

Motion B51 föreslår skrivningar om minst 80 procent i a-kassa, och deltidstämpling under hela arbetslöshetsperioden. Programkommissionen menar att det redan framgår tydligt och anser att olika detaljkrav i de olika socialförsäkringssystemen inte bör skrivas in i partiprogrammet. Det som står under Stärk den generella välfärden på rad 1621 ”Socialförsäkringarna ska vara individuella och ge människor en inkomstrelaterad ersättning vid sjukdom, arbetslöshet, föräldraledighet, funktionsnedsättning, och liknande, med en avgiven lägsta nivå” räcker.

B52 föreslår att en mening om att könssegregeringen måste brytas och motarbetas tillförs. Programkommissionen menar att det är tydligt vad Vänsterpartiet anser om detta vid en samlad bedömning. Avsnittet inleds med behovet av feministisk kamp för jämställdhet i löner och arbetsvillkor därför att ”Den svenska arbetsmarknaden är könssegregerad.” Programkommissionen anser därför inte att en ytterligare mening som motionen föreslår är nödvändig.

B54 föreslår olika tillägg kring jämställda löner och bättre arbetsvillkor, t. ex. kring historisk bakgrund. Programkommissionen anser inte att ytterligare beskrivande text bör in i partiprogrammets strategidel som ska fokusera på vad som ska göras här och nu. Mer av analys finns i andra delar av programmet och i andra dokument. Motionen vill också betona att Vänsterpartiet ska förbättra arbetsvillkor för offentliganställda även när vi är i opposition. Det ska vi förstås alltid när vi kan, men här är poängen att understryka vikten av det när vi faktiskt direkt kan påverka sådana saker, det vill säga när vi är i styrande majoritet.

B55 vill ha in text om 6-timmars arbetsdag som feministisk reform. Programkommissionen anser inte att ytterligare argumenterande text bör in i partiprogrammets strategidel. Såväl varför en arbetstidsreform som en jämnare fördelning av hemarbetet och yrkesarbete är viktigt framgår redan av strategin. Motion B56 vill ha in mer text om jämställda löner och om hur fackförbund bör agera. Programkommissionen anser att de skrivningar vi redan föreslår under bland annat Feministisk kamp för jämställdhet och arbetsvillkor mer nyanserat beskriver både hur vi ser på den svenska modellen och hur vi vill underlätta för fackförbunden att inom dess ramar verka för mer jämställda löner.

Programkommissionen föreslår

att första att-satsen i motion B49 ersätter nuvarande rad 1540-1541 enligt följande: ”Vänsterpartiet kräver ett reviderat pensionssystem som inte missgynnar kvinnor och som ger en rimlig pension för alla.”

att motion B49 därmed anses besvarad

att motionerna B50, B51, B52, B53, B54, B55, B56 och B65 avslås

B57, B58, B59, B60, B61, B71

B57 föreslår strykning av rader om att privat konsumtion begränsas av offentliga utgifter.

B58 vill ha skrivning om förankring i lokalsamhället för välfärdsproduktion.

B59 tar upp om ökat offentligt ägande.

B60 vill ha in beskrivande text om NPM.

B61 tar upp vikten av aktiv regionalpolitik.

B71 tar upp fysisk och psykisk normbrytande funktionalitet.

Meningen ”Finansieringen av den offentliga sektorn innebär alltid en begränsning av det privata konsumtionsutrymmet” ska förstås som att detta gäller vid varje given tidpunkt. Detta står inte i motsättning till att påstå att den generella välfärden är helt nödvändig för näringslivet och innebär inte att den ekonomiska utvecklingen hämmas av en stor offentlig sektor. Ofta är det som motion B57 påpekar snarare tvärtom. Det vi pekar på är att omfördelning genom skatter också innebär en omfördelning av samhällets samlade resurser, mellan det som står under direkt profitlogik och det som styrs på andra sätt.

Motion B58 föreslår skrivning om större lokalt inflytande av välfärden och att tendenser till kontroll och centralisering ska motverkas. Partiprogrammet har ett utförligt principiellt stycke om detta, Kommunalt och regionalt självstyre, som väl balanserar mellan behoven av lokalt självstyre och nationell samordning. Sådana resonemang passar bättre där än i strategidelen och programkommissionen menar dessutom att formuleringarna är bättre avvägda där än i motionen, som lite allmänt talar om att ”centralisering ska motverkas” oavsett omständigheter.

B59 föreslår en skrivning om att det offentliga ägandet av kapital ska öka. Utan att överdriva följderna av tekniskskiftet så instämmer programkommissionen i att det – och ännu mer finansiella maktförhållanden – kan vara ett problem för såväl samhällsekonomin som den offentliga ekonomin. Det måste mötas med såväl offensiv ekonomisk politik som beskattning, regleringar och aktivt och ökande samhälleligt ägande och användande av kapital. Programkommissionen beskriver detta utförligt på raderna 1433-1443 samt 1660-1663, varför det tillägg motionen föreslår redan är tillgodosett.

B60 föreslår ett nytt stycke under rubriken Avskaffa NPM. NPM är ett samlingsbegrepp för olika marknadsinspirerade styrformer. Vänsterpartiet arbetar i sin dagliga politik i den riktning motionen förespråkar och har drivit igenom överenskommelser med regeringen och i SKL (Sveriges kommuner och landsting) som resulterat i utredningar och beredningar som ser över nya styrmodeller som alternativ till NPM, där behoven ska spela större roll och personalen få större inflytande. Det är en mycket viktig fråga att arbeta med och ambitionen beskrivs även i partiprogrammets strategiska huvudlinjer på rad 1612 och framåt: ”Den (samhällsservicen) ska styras

och utvecklas demokratiskt med utgångspunkten att människor är medborgare i ett samhälle och brukare av välfärdstjänster – inte kunder på en marknad.../Vi vill att välfärden avkommersialiseras, att det är människors behov och inte privata företags vinstintressen som ska stå i centrum.” De skrivningarna menar programkommissionen väl täcker det motionen efterlyser utan att bli allt för detaljerad.

B61 vill betona regionalpolitik istället för landsbygdspolitik. Motionären vill lägga till ett stycke som innehåller bl.a. krav om en aktiv regionalpolitik och samtidigt stryka ”så att systemet når de regionalpolitiska målen fullt ut”. Vänsterpartiet har en väl utvecklad regionalpolitik, ofta uttryckt som såväl landsbygdspolitik som storstadspolitik. Skulle den förverkligas fullt ut skulle Sveriges regionala utveckling se mycket annorlunda ut. Programkommissionen ser därför det inte nödvändigt att korrigera texten på det sätt som motionen föreslår. Begreppen regionalpolitik och landsbygdspolitik liksom storstadspolitik kan med fördel användas parallellt.

Programkommissionen har inte så mycket mot innehållet i motion B71 men har avvägt och prioriterat hårt för att inte göra de strategiska huvudlinjerna mer omfattande än de redan är. De krav motionen för fram delas av Vänsterpartiet men uttrycks på andra håll både i partiprogrammet och i andra partidokument.

Begreppet ”normbrytande funktionalitet” skulle också behöva definieras och diskuteras bättre om det ska vara en del av partiprogrammet.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B57, B58, B59, B60, B61 och B71 avslås

B62, B63, B64, B66

Motion B62 vill ha utökade skrivningar om kulturens roll.

B63 vill ha in skrivningar om kvinnor och särskilt kvinnor med utländsk bakgrund samt om behov av kvotering av underrepresenterade grupper i alla samhällsskikt.

B64 föreslår rösträtt från 16 år.

B66 vill ändra skrivningar om stöd till tryckt press.

Programkommissionen delar motion B62 syn på att av kulturen spelar en viktig strategisk roll men menar att de krav motionen vill skriva in täcks tillräckligt väl – inte uttalat men som följd – av kraven i skrivningarna under Stärk den generella välfärden och Fördjupad demokrati. Dessutom utvecklas Vänsterpartiets syn på kultur och kulturpolitik på flera andra ställen i partiprogrammet, och strategidelen behöver därför inte utökas ytterligare med detaljer kring detta. B63 har tre yrkanden. Det första kräver bland annat att ”underrepresenterade grupper inkvoterats till nyckelpositioner i alla samhällsskikt”. Kvotering kan ibland vara ett bra verktyg i det syfte motionen anger men det är inte helt lätt och inte heller lämpligt att tillämpa alla gånger. Därför är det otydligt att lägga in det utan att kunna specificera hur i just ett partiprogram.

B63 andra att-satsen föreslår att kvinnorörelsen omnämns. Programkommissionen föreslår att en smärre förändring görs till ”folkrörelser som kvinnorörelsen, fackföreningar och andra progressiva krafter”. B64 vill se möjligheter att vitalisera demokratin genom att sänka rösträttsåldern till 16 år. Programkommissionen anser att det är viktigt att strategisk utveckla politik för att vitalisera demokratin. En sådan möjlig reform skulle kunna vara sänkning av rösträttsåldern.

B66 vill ändra skrivningar om stödet för tryckt press. Motionen vill inte säga till vilken teknik i medievärlden som stöd ska utgå. Programkommissionen delar motionärens intentioner att Vänsterpartiet inte ska låsa sig vid en viss teknik. Programkommissionen menar dock att de avslutande orden ”och andra medier” i vårt förslag är en öppen skrivning både vad gäller form och teknik. Det ger öppningar att stödja eventuella förslag från medieutredningen.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B62, B63 första och tredje att-satsen och B66 avslås

att rad 1788 förändras till ”folkrörelser som kvinnorörelsen, fackföreningar och andra progressiva krafter”

att motion B63 andra att-satsen därmed anses besvarad

att motion B64 bifalls

B67, B68, B69

Motion B67 har nio yrkanden om främst utvidgade skrivningar kring mäns våld mot kvinnor.

B68 vill utveckla skrivningarna om hbtq-personer och hur det är kopplat till annat patriarkalt våld.

B69 vill ha tillägg om boende för våldsutsatta kvinnor.

Motion B67 och B69 innehåller många bra synpunkter och krav men är alldeles för detaljerade för att passa in i de strategiska huvudlinjerna. Partiprogrammets helhet och andra dokument om mäns våld mot kvinnor, eller informationsmaterial, ska ses sammantaget och att dokumenten har olika roller och uppgifter.

Vad gäller motion B68 så håller programkommissionen med om mycket av innehållet i motionen men menar att det finns en så pass stor politisk vikt av att fortsätta prata om mäns våld mot kvinnor att vi inte vill försvaga de skrivningarna eller göra programmet för detaljerat som motionen vill. Som framhålls i motionen så tillgodoses innehållet i motionen ändå redan på rad 1750-1753. Vi vill likväl ta in en precisering i linje med motionens första att-sats. Dessutom vill vi som motionären är inne på i den fjärde att-satsen byta ut termen ”transsexuella” mot ”transpersoner”.

Programkommissionen föreslår

att på rad 1707 efter ”... åtgärder” lägga in: ”Det våld som också hbtq-personer utsätts för grundas i samma patriarkala maktstrukturer”

att motion B68 första att-satsen därmed anses besvarad

att motionerna B67, B68 andra och tredje att-satsen och B69 avslås

att byta ut termen ”transsexuella” mot ”transpersoners” på rad 1752 så att meningen lyder ”... homosexuellas, bisexuellas och transpersoners...”

att motion B68 fjärde att-satsen därmed anses besvarad

B70

Motion B70 vill ha ett nytt stycke om boendesegregering.

Programkommissionen har inte så mycket emot innehållet i motionen men har avvägt och prioriterat hårt för att inte göra de strategiska huvudlinjerna mer omfattande än de redan är. De krav motionerna för fram delas av Vänsterpartiet men uttrycks på andra håll både i partiprogrammet och i andra partidokument.

Programkommissionen föreslår

att motion B70 avslås

B72, B73, B74, B75

Motion B72 och B73 vill ha en skrivning om att Vänsterpartiet ska vara en organiserande kraft för de som drabbas av rasism.

B74 vill ändra ”rasistiska partier” till ”rasistisk politik”.

B75 vill ha in text om att vi ska övertyga rasister om att de ska vända sig mot kapitalism och patriarkat.

Programkommissionen menar att Vänsterpartiet ska söka organisera alla som vill verka mot rasism, både de som drabbas direkt av den och bredare grupper, med olika personliga erfarenheter. Både personliga erfarenheter av rasism och antirasism från andra ingångar behövs för att lyckas. Den breda ansatsen är avgörande just som strategi. När det gäller invändningen i B74 så håller vi med, men föreslår en lite annan lösning. Att söka övertyga t. ex. LO-medlemmar om klassgemensamma intressen istället för Sverigedemokratisk politik görs genom handling för gemensamma klassintressen. Detta är en bärande del i Vänsterpartiets både antirasistiska och allmänna strategi. Däremot kan vi inte inrikta det arbetet främst eller bara mot människor med rasistiska värderingar, vilket förslaget i motion B75 kan tolkas som.

Programkommissionen föreslår

att på rad 1795 ändra ”marginalisera rasistiska partier” till: ”effektivt mota tillbaka normalisering av rasistisk politik”

att motion B74 därmed anses besvarad

att motionerna B72, B73 och B75 avslås

B76, B77, B78, B79, B80, B81, B82, B83, B84, B85, B86, B87, B182

Motion B76 och B84 vill lägga till ett avsnitt om folkbildning och folkhögskola.

B77 vill ersätta skrivning om skolan i kris med annan text.

B78 föreslår skrivning om att ersätta skolpengssystemet.

B79 vill ha skrivning om skolans uppdrag och behovet av att förmedla kritiskt tänkande och utveckla demokratiska samhällsmedborgare.

B80 vill ha annan skrivning om synen på lärare.

B81 vill omformulera text om byråkratiska kontrollmekanismer.

B82 vill ha skrivning om att uppvärdera högre utbildning.

B83 vill ha skrivning att högre utbildning ska vara avgiftsfri.

B85 vill omnämna folkhögskolorna.

B86 föreslår skrivning om att fler från studieovana hem ska kunna slutföra utbildningar.

B87 föreslår skrivning om att familjesituationen inte ska vara ett hinder att studera.

B182 vill ha tillägg om att styrning av skolan behöver präglas av tilltro till professionens systematiska kunskapsbildning.

Skolan i Sverige har stora problem, många elever får inte den utbildning och kunskap man borde få. Resultaten har sjunkit under lång tid och skillnaderna i resultat mellan olika grupper har ökat kraftigt. Nuvarande skolsystem förstärker segregationen. Inom välfärdssektorn behöver professionernas yrkeskunskap tas till vara bättre. Allt detta förtjänar att kallas kris så programkommissionen vill inte mjuka upp de skrivningarna som motion B77 föreslår. Att tillit istället för byråkratiska kontrollmekanismer måste vara ledstjärnor i framtiden för t. ex. lärare finns det en stor diskussion om i akademien, media och inom skolan. Styrsystem under samlingsbegreppet NPM måste ersättas av förstärkt tillit och autonomi för personalen. Detta menar vi till skillnad från motion B81 uttrycks väl texten. Vi tycker också att lärarnas roll som kunskapsförmedlare måste stärkas. Detta i meningen att både ge faktakunskap men även stimulera elevers utveckling bildningsmässigt och förmåga att utveckla egen kunskap. Lärande handlar om både skapande och medskapande. Därmed tycker vi att vi redan uttrycker den helhetssyn på lärande och kunskap som B80 efterlyser. Programkommissionen håller med motionären på B83. Det är viktigt att tydligt slå fast att högre utbildning skall vara avgiftsfri mot bakgrund av att avgifter i någon grad kommit att etableras. Kraven i övriga motioner ovan är mer eller mindre sådant som programkommissionen instämmer i, men det handlar oftast om sådant som är för detaljerat för att lägga in i våra strategiska huvudlinjer eller övriga partiprogrammet. Vänsterpartiets samlade skolpolitik på detaljnivå återfinns i andra dokument. En mängd åtgärder och förslag finns från Vänsterpartiet liksom argument och analys. Partiprogrammet bör inte bli för detaljerat och omfattande.

Programkommissionen föreslår dock att det i partiprogrammet görs tre kortare markeringar utifrån inkomna motioner. Det är dels att folkhögskola omnämns enligt motion B85, dels att högre utbildning ska vara avgiftsfri enligt motion B83 samt att första meningen i B78 förs in. ”Skolpengssystemet behöver ersättas med en fördelningsmodell som leder till att mer av resurserna riktas dit behoven är som störst.”

Programkommissionen föreslår

att följande skrivs in efter rad 1814:

”Skolpengssystemet behöver ersättas med en fördelningsmodell som leder till att mer av resurserna riktas dit behoven är som störst.”

att motion B78 därmed anses besvarad

att motion B83 bifalls

att motion B85 bifalls

att motionerna B76 och B84 därmed anses besvarade

att motionerna B77, B79, B80, B81, B82, B86, B87 och B182 avslås

B88, B89, B90

Motionerna B88, B89, B90 föreslår en annan formulering om byggande av demokratiska motmakter till det globala kapitalet, bland annat med argument att vi inte enbart ska stödja vänstern i andra länder utan att vi själva ska vara en aktiv del.

Programkommissionen menar att om man läser hela avsnittet ”Alla länders rätt till demokratisering och utveckling” så framgår det att Vänsterpartiet inte enbart ska vara en stödjande part utan även en deltagande. Vi verkar för politiska och ekonomiska samarbeten för en multipolär värld där länder och regioner har möjlighet att utveckla sin egen produktion, finansiella flöden och naturresurser. Programkommissionen anser nuvarande skrivningar väl avvägda och utestänger inte något av det som motionerna efterlyser.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B88, B89 och B90 avslås

B91, B158

Motion B91 liksom motion B158 föreslår skrivningar som berör hedersrelaterade kulturer och hedersvåld. B91 vill föra in dem i strategidelen. B158 vill föra in utdrag ur Vänsterpartiets feministiska plattform i våra teoretiska utgångspunkter under rubriken Patriarkatet.

Vänsterpartiet har en väl avvägd analys av hedersvåld, som framgår av den feministiska plattformen. Denna anger att hederskultur och dess konsekvenser av förtryck och våld är specifika. Men också att: ”Hedersvåldet är en del av det strukturella könsförtrycket och således inte begränsat eller kopplat till viss religion eller etnicitet.” Ställningstagandet om hedersförtryck har följts upp av bland annat riksdagsmotioner senast riksdagsåret 2015/16. I feministiska plattformen och dokumentet Nolltolerans mot rasism finns utvecklade ståndpunkter om hedersförtryck, religionsfrihet och sekulärt samhälle. Programkommissionen anser därmed att det finns tydliga ställningstaganden som varken behöver ändras eller upprepas i detalj i partiprogrammets teoretiska utgångspunkter eller dess strategidel. I det förra tas könsförtrycket upp i generella termer, utan att gå in på alla variationer det tar sig. Det utvecklas som sagt förtjänstfullt i t. ex. den feministiska plattformen.

Det är bättre att det är där den – liksom annan utveckling av Vänsterpartiets feministiska analys – finns, än att det läggs in en enskild revidering om just detta i de teoretiska utgångspunkterna som inte är lyfta av programkommissionen till denna kongress, och därför inte har diskuterats igenom i hela partiet. Inför denna kongress har fokus legat på att revidera strategidelen och det är dess innehåll som diskuterats i hela partiet.

I strategidelen finns en omfattande text om olika aspekter av hur olika sorters våld mot kvinnor ska bekämpas. Här skrivs att ”Kvinnofridsarbetet måste bygga på kunskap om hur våldet drabbar olika kvinnor olika, och hur skillnader i levnadsomständigheter kan försvåra för många kvinnor att söka stöd för att ta ur en våldssituation. Samhället behöver också garantera att alla kvinnor oberoende av kommun har

likvärdig tillgång till en kvinnojour där de kan söka råd och få stöd eller få plats i ett skyddat boende.”

Programkommissionen menar att dessa skrivningar tillräckligt konkret uttrycker behovet av att uppmärksamma, tillämpa och utveckla nödvändiga åtgärder såväl mot hedersvåld som mot alla former av våld mot kvinnor. Den viktiga insikten att våldet och förtrycket ser olika ut och därför måste bemötas på delvis olika sätt, finns här.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B91 och B158 avslås

B92, B93, B94

Motion B92, B93 och B94 vill ha skarpare retorik i partiprogrammet i de delar av partiprogrammet som handlar om internationella frågor.

B92 invänder mot att begrepp som Nord och Syd används istället för begrepp som kapitalism och kolonialism.

B93 och B94 vill framför allt ersätta meningar om USA:s inflytande i världen respektive ”EU-eliten” med allmänna skrivningar om ”imperialism” och ”nyliberalism” respektive ”EU”. Utom i ett fall då B93 vill göra tvärtom och ersätta ”supermaktsarrogans” med ”USA:s oproportionerliga inflytande”.

Man kan tycka att begrepp som Nord och Syd och Öst är avpolitiserade, oprecisa eller förlegade i en värld där Europa är i kris och Kina snart är världens största ekonomi. Men dels så är de begreppen mer etablerade och lättare att förstå än mer precisa termer som ”centrum och periferi”, och dels används de bland annat av solidaritetsrörelser och radikala rörelser i hela världen. Inte minst eftersom de fortfarande i stora drag återspeglar den imperialistiska uppdelningen i världen. Den avgörande klyftan mellan världskapitalismens centrum och periferier står fortfarande mellan kapitalismens centrum i Nord, och dess periferier i Syd och Öst. Även om periferiernas starkaste stater allt mer utmanar centrum så har det maktmonopol Nord fortfarande vakar över långt ifrån brutits vad gäller t. ex. kontroll över massförstörelsevapen, finansiella flöden eller kontroll över naturresurser. Även om det naggats i kanten av periferins starkaste stater är de fortfarande mycket starka vad gäller världen i övrigt. Det gör att programkommissionen också menar att uttrycken Nord, Syd och Öst fortfarande är bra att använda. Dock så förekommer de mer precisa uttrycken i programmet när de verkligen behövs, även i de stycken motionerna kritiserar. Slutligen så skulle de strykningar av ”den USA-ledda världsordningen” som B93 och B94 vill se just göra analysen mindre precis, tvärtmot deras intention. De skrivningarna pekar ut USA:s ledande roll i det imperialistiska systemet, även gentemot övriga Nord, som Japan och EU. Tar man bort det så gör man just analysen av imperialismen mer – inte mindre – diffus. Och det blir svårare att förstå varför Europa och Japan stagnerar och krisar medan USA – trots alla sina brister – behåller sin ledande roll såväl i världen i stort som inom Nord.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B92, B93 och B94 avslås

B95 FÖRSTA OCH ANDRA ATT-SATSEN, B96, B97, B98, B99, A113 FEMTE ATT-SATSEN

Motion B95, B96, B97, B98, B99 och A113 femte att-satsen berör på olika sätt vår syn på EU.

Motion B95 första och andra att-satsen vill ha text om förändringsstrategi av EU istället för ett svenskt utträde.

B96 vill ha annan skrivning med fokus på den europeiska arbetarklassen och inte enbart den svenska. B97 tar upp kravet om ett socialt protokoll.

B98 vill stryka kravet om EU-utträde och istället skriva in att Vänsterpartiet ska verka för vänstersamarbete för ett förändrat EU.

B99 vill ha ett nej till all överstatlighet och skriva att EU:s överstatliga delar ska ersättas av mellanstatliga.

A113 femte att-satsen kräver att Vänsterpartiet aktivt driver kravet om utträde ur EU.

Där B95 och B98 ser utträde ur EU som en felaktig och orealistisk strategi och B97 vill betona europeisk arbetarklass, inte bara svensk och Sverige som nationalstat, så vill B99 ha en hårdare skrivning mot all överstatlig reglering och A113 se aktivt kampanjande för EU-utträde. Partiets nuvarande EU-linje försöker allt sedan EU-konferensen och sedan kongressen som fastslog den nuvarande linjen 2012 manövrera mer kreativt och dynamiskt mellan dessa olika poler. Den linje som utkristalliserade sig på 2012 års kongress kan sammanfattas i följande meningar ur partiprogrammet, som antogs då: ”Vänsterpartiet verkar därför tillsammans med likasinnade i Europa för en upplösning av Nato, för ett i grunden helt annorlunda alleuropeiskt samarbete än dagens EU och för upprättande av solidariska, fredliga och jämlika relationer inom Europa och mellan Europa och Syd och Öst. Den viktigaste i denna strävan är riktningen. Flera kompletterande vägar måste prövas. Vilka strategier som tillämpas måste avgöras av de faktiska omständigheterna och den politiska utvecklingen i Sverige och Europa.”

I de strategiska huvudlinjer programkommissionen föreslår här konstateras också att en liknande vänsterlinje ofta med framgång genomförts i Latinamerika. För att demokratisera makt som legat hos nationella eller internationella politiska eller ekonomiska eliter har man – beroende på vad som varit möjligt – ibland valt att nationalisera makt och resurser och ibland valt att bygga nya internationella vänstersamarbeten. I vårt fall kan sådana linjer ibland handla om att värna svenskt självbestämmande och svenska löntagares rättigheter och på så sätt också skapa öppningar för andra länder att göra detsamma, t. ex. genom att stå upp för Sveriges rätt att stanna utanför EMU. Ibland handlar det om att verka tillsammans med det europeiska facket och vänstern för att reformera EU. Arbetet för att få till ett socialt protokoll visar just på hur en sådan dialektik finns och bör finnas mellan nationellt fackligt och politiskt agerande och krav och europeiskt samarbete. Just därför är motion B97:s förslag om en skrivning om ett socialt protokoll en god idé. Det är en linje som partiet längre drivit och som är relevant och aktuell. Programkommissionen föreslår därför att första raden i yrkandet tas med: ”Vi kräver tillsammans med fackföreningsrörelsen ett socialt protokoll inom EU som i grundlag slår fast rätten att teckna nationella kollektivavtal.”

Den linje som programkommissionen här förespråkar är att Vänsterpartiet ska driva kravet om utträde ur EU, men hur och på vilket sätt detta krav ska drivas är upp till partistyrelsen. Det är nödvändigt i ett läge då det är svårt att bedöma hur EU kom-

mer att utvecklas från dag till dag på grund av de starka politiska motsättningarna i Europa just nu. Alternativet, att som i flera av motionerna slå fast en linje som inte tar hänsyn till de konkreta förutsättningarna för stunden, menar programkommissionen blir både lite mer stelbent och politiskt sterilt.

Programkommissionen föreslår

att första raden i yrkandet på B97 tas med så att följande mening skrivs in på rad 1920 efter "... förändras i grund.":

"Vi kräver tillsammans med fackföreningsrörelsen ett socialt protokoll inom EU som i grundlag slår fast rätten att teckna nationella kollektivavtal."

att motion B97 därmed anses besvarad

att motionerna B95, B96, B98, B99 och A113 femte att-satsen avslås

B100

I motionen föreslås strykning av meningen att vårt mål inte är ett utopiskt paradiset.

Programkommissionen ser en poäng med att understryka att partiets politiska strävan och vision – till skillnad från våra motståndares nidbilder – är konkret och syftar till att bygga ett mycket realistiskt men ändå mer humant och hållbart socialt och ekonomiskt system. En politisk position kan ibland bäst preciseras genom att säga vad den inte innebär.

Programkommissionen föreslår

att motion B100 avslås

B101, B104, B105, B106, B107, B108, B109

Motion B101 och B104-109 vill att partiprogrammet på olika sätt ska utveckla sina skrivningar om patriarkatet och feminism.

B101 anser att nuvarande skrivningar i partiprogrammet skildrar klass och kön som två helt separata strukturer och vill skriva mer om hur dessa strukturer samverkar och förstärker varandra.

Också B104 vill lägga till skrivningar om kapitalism och patriarkat, samt om genus, hbtq-personer, patriarkala skildringar i kulturen, osv.

B105 vill liksom B109 skriva till mer analys om bilden av könsuppdelningen som "naturlig" och B105 vill också utveckla analysen av problemen med det.

B106 vill utveckla skrivningarna om patriarkatets materiella grunder.

B107 vill också lägga till skrivningar om tillämpningen av barnkonventionen och ersätta "sexuellt likaberättigande" med "hbtq" samt stryka en mening om sexualitet i det stycket. B108 vill ändra rubrik och på andra sätt göra stycket Det socialistiska målet och vägarna dit mer feministiskt.

Programkommissionen menar att den analys av klass och kön och av hur de perspektiven hänger samman som redan finns i partiprogrammet är bra och väl förankrad i partiet. De klagoranden som efterlyses kring patriarkatets materiella grunder

och om hur patriarkatet reproduceras finns redan tydliggjorda i partiprogrammet där vi betonar att det är hur den samlade reproduktionen organiseras som avgör hur förhållandet mellan könen ser ut. Med andra ord så ger inte ”samma reproduktionsprocess” – som B106 menar – upphov till patriarkat ibland och matriarkat ibland. Ett samhälle där kvinnan bestämmer över sin egen kropp och där kvinnor och män delar på ansvaret för barnen, skapar ett helt annat maktförhållande mellan könen än ett där det omvända gäller.

Under rubriken Två perspektiv – en verklighet tydliggörs också – som vissa av motionerna efterlyser – just hur klassamhället och patriarkatet hänger samman och samverkar: ”Klassamhället och patriarkatet är skilda maktstrukturer med olika materiell grund. Därför måste de analyseras var för sig. Vår politik måste bygga på insikten att klassfrågor och könsfrågor inte kan överordnas eller underordnas varandra. Politiken får inte vara könsblind, lika lite som den kan vara klassblind”.

Delar av motionernas att-satser är dessutom för detaljerade och skulle göra sig bättre i andra sammanhang än i en programtext som mer inbegriper stora teoretiska resonemang och angreppssätt. T. ex. vill B107 ta upp Barnkonventionen, vilket vi anser passar bättre i riksdagsmotioner, politiska program etc. Andra revideringar eller tillägg till partiets analys som motionerna vill göra skulle göra en ganska avskalad och stringent analys mer snårig, mångordig och möjlig att tolka på olika sätt.

Programkommissionen ser liksom motionerna ett behov av att i vissa fall fortsatt diskutera och utveckla vår teori och våra begrepp och analyser på dessa områden, till exempel på det sätt som föreslås i motion B108. Men vi har denna gång valt att lyfta och fokusera på strategiska huvudlinjer, dvs. hur vi ska kunna tillämpa våra teoretiska utgångspunkter, snarare än att djupgående revidera själva utgångspunkterna i sig själva. Även om det finns inslag i motionernas viljeyttringar/förslag som har poänger så menar vi därför att den typen av förändringar i programmet måste föregås av en bredare diskussion i hela partiet.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B101, B104, B105, B106, B107, B108 och B109 avslås

B102, B103

Motion B102 ser ett behov av att skärpa partiets klassanalys med tydligare skrivningar kring begreppet socialism med ekonomisk demokrati. I tre att-satser byter motionärerna ut text och lägger till nya stycken i syfte att göra texten tydligare och mindre ”spretig”.

B103 anser att skrivningarna i partiprogrammet behöver bli mer konkreta vad gäller att beskriva de förutsättningar som – med motionens ord – ”måste finnas för att kunna flytta fram positionerna för en socialistisk arbetarrörelse”. I fem att-satser tillför motionen nya stycken vars syfte är att konkretisera strategier för en socialistisk arbetarrörelse.

Programkommissionen anser att nuvarande skrivningar kring klassamhället och det kapitalistiska systemet är både bra, väl förankrade i partiet och mindre spretiga än de motionerna föreslår. Programkommissionen instämmer med motionerna om behovet av att konkretisera partiprogrammets analyser med konkreta strategier, men menar att ett av syftena med motionerna: ”att formulera hur positionerna för en soci-

alistisk arbetarrörelse bäst kan flyttas fram” är till stor del just vad utvecklingen av de strategiska huvudlinjerna syftar till. De linjer som målas upp där tror vi bättre bidrar till att ”höja klassmedvetande” än att skriva in att det ska göras, som motion B103 vill.

Och det stycke, Klassamhället, som motion B102 vill förändra är avsett just att utgöra den del av programmet där partiets teoretiska grund anges. Konkretiseringar och strategier, som motionen till stor del vill tillföra, anges alltså i andra dokument, eller längre fram i programmet. De skrivningar motionen vill tillföra passar därför inte in i denna del av programmet.

Programkommissionen ser ett värde i att det finns en levande diskussion om det svenska klassamhället, hur det ska analyseras och hur det förändras, även om nuvarande skrivningar är väl förankrade i partiet. Men vi har valt att inte lyfta dessa delar av programmet till diskussion inför stundande kongress. Också därför föreslår vi kongressen att inte ändra i de skrivningar motionen vill förändra.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B102 och B103 avslås

B15 ANDRA ATT-SATSEN, B110, B111, B112, B113, B114, B115, B116, B117, B118, B119, B120, B121, B122, B123, B124, B125, B126, B127

Motion B110 och B111 vill skriva in att ”Vänsterpartiet är ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt parti” i början av programmet, det vill säga ha tre istället för två perspektiv, samt genomföra ett antal konsekvensändringar med anledning av det.

B112 föreslår ett tillägg om antirasistiskt perspektiv i början av programmet.

B113 vill framför allt ändra skrivningar om ”etnifiering” till ”rasifiering” på flera ställen.

B114 vill ändra rubriken Två perspektiv – en verklighet till: ”En intersektionell analys” samt modifiera texten under rubriken i konsekvens med det.

Motion B15 andra att-satsen vill byta den nuvarande rubriken på rad 1779 till ”Kamp mot rasism och fascism”.

B115, B116, B11 och B117, B119 och B122 vill behålla nuvarande skrivning under rubriken Kamp mot rasismen istället för att införa den text som programkommissionen nu föreslår.

B116 vill dock även ta bort en delar den nuvarande skrivningen, bl.a. om kriget mot terrorismen.

B119 vill ge programkommissionen i uppdrag att senare omarbete stycket Kamp mot rasismen i enlighet med motionen B119:s intentioner. Och B122 vill i andra hand, om motionen faller, lägga till en del av stycket under den gamla texten Kamp mot rasismen så att det får avsluta den nya rasismanalysen.

B118 vill att nya stycket om rasism skrivs om till ett mer lättillgängligt språk.

B120 vill ersätta den nya texten om rasism med en text som delvis bygger på nuvarande text om rasism i förenklad form.

B121 vill betona att rasifieringen har en materiell bas.

B122 vill i första hand ha in nuvarande text om rasism och avvisar nytt förslag.

B123 vill ha in mer text om nationella minoriteter.

B124 vill ha in skrivningar om samer som nationell minoritet och om ratificerande av ILO 169 om ursprungsfolks rättigheter.

B125 vill lägga till ett stycke om hatbrott.

B126 vill ha tillägg om EU-migranternas rätt till välfärd.

B127 vill ha in skrivningar om patriarkala och rasistiska strukturer i offentlig sektor och om positiv särbehandling.

Motion B114 vill att Vänsterpartiet ska utgå från en intersektionell analys. Några motioner vill skriva att Vänsterpartiet är ett antirasistiskt parti på samma sätt som vi är ett socialistiskt och feministiskt parti.

I nuvarande partiprogram står: ”Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vi är en del av arbetarrörelsen och kvinnorrörelsen, internationellt och i Sverige. Partiets politik och verksamhet bestäms av vårt mål: att förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet, ett samhälle befriat från klass-, köns- och etniskt förtryck, ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där kvinnor och män bygger sin egen framtid i frihet och samverkan.”

Det torde inte råda något tvivel om att Vänsterpartiet kämpar för ett samhälle utan rasism och etniskt förtryck. Att Vänsterpartiet definierar sina ideologiska grundvalar som socialistiska och feministiska hindrar inte oss att vara mot etniskt förtryck och vara ett antirasistiskt kämpande parti – tvärtom. Att analysera rasismen enligt sina egna premisser ger större möjligheter till konkret fördjupning av förståelsen och utformning av fungerande strategier. Risken är uppenbar för att ”staplande” av olika abstrakta förtrycksmekanismer på varandra gör analysen mer mekanisk och helt enkelt svagare.

Detsamma gäller vår politik för att uppmärksamma och aktivt driva hbtq-personers rättigheter. Att använda begreppet intersektionalitet underlättar inte analys och utvecklandet av politik. Motion B114 förklarar heller inte på vilket sätt det skulle ske. ”Intersektionalitet” kan beteckna en potentiellt fruktbar akademisk metod; en vilja att undersöka samhället utifrån flera perspektiv. Att införa begreppet i ett politiskt program innebär dock enligt vår mening större problem än förtjänster. En uppenbar risk är överteorisering – att olika samhällsproblem tenderar att filtreras så att de kan passa en rad olika teorier om förtryck, snarare än på det sätt som verkar mest relevant i en konkret situation. En annan risk är att teorin blir ett hinder för samlande politisk organisering. Driven till sin spets blir grupperna som antas ha sammanfallande intressen mindre och mindre – till sist inte större än individen. För en politisk rörelse som vill organisera människor för breda, sammanfallande intressen och för att ändra hela samhället, är detta djupt problematiskt. De problem som vi beskriver här är inte fria spekulationer. Det är konkreta problem som går att observera hos politiska rörelser som – ofta direkt inspirerade av akademiska debatter särskilt vid anglosaxiska universitet – i hög grad har anammat intersektionalitet som fixstjärna för sin politiska debatt.

Motion B15 andra att-satsen vill byta den nuvarande rubriken på rad 1779 till ”Kamp mot rasism och fascism”. Programkommissionen vill med den samlade rubriken som även tar upp högerpopulism fånga den mångfacetterade högerextrema rörelse som finns i Sverige och Europa idag, där de ”högerpopulistiska” utgör en viktig och stor del. Därför vill vi behålla den rubrik som nu är föreslagen.

Motionerna B115 till B122 vill ha nuvarande skrivning om kampen mot rasism och/eller språkliga ändringar. B116 anser även att stycket Kriget mot terrorismen är av dagspolitisk prägel och bör utgå.

De som vill ha kvar nuvarande skrivning i olika varianter anser dels att det nya förslaget riskerar få tyngdpunkten på värderingskamp på grund av fokus på strukturer istället för gemensam kamp för samma materiella klassintressen. Därtill finns synpunkter på det språkliga. Programkommissionen vill påminna att även i nuvarande skrivning finns i inledningen följande: ”Rasismen är en del av den globala världsordningen. Rasistiska strukturer finns också i det svenska samhället. Det vore ett misstag att reducera rasismen till att handla om biologiska rasläror och till politiska rörelser som bär upp dessa. Rasistiska föreställningar som på skilda sätt kopplar människors beteende och värde till härkomst och utseende, påverkar människors sätt att handla, både privat och offentligt. Rasismen är något annat än allmänna fördomar. Den måste förstås i förhållande till maktrelationer i samhället som helhet. När det finns en över- och underordning, kan särskiljande och uteslutande processer, liksom nedsättande föreställningar och attityder hos enskilda påverka hur privilegier och möjligheter tilldelas och förvägras.”

Nuvarande text betonar i inledningen till avsnittet att det finns rasistiska strukturer i Sverige. Samtidigt har avsnittet om rasism efter ett antal kongresser byggts på till att bli otympligt. Det är därför rimligt att detta avsnitt uppdateras från början. Texten innehåller olika aspekter bl.a. som berör klass och arbetsmarknad: ”En arbetsmarknad där rasifierade grupper i högre grad är arbetslösa eller i jobb med de sämsta villkoren underlättar för kapitalet att sätta ett tryck på alla arbetstagare.” De olika aspekterna som efterfrågas finns i det nya förslaget. Programkommissionen finner den nya texten bättre strukturerad och välbalanserad. Den hjälper också till att placera in begrepp som ”rasifiering” i ett politiskt sammanhang.

Programkommissionen vill betona att ett partiprogram som antas på en kongress efter en demokratisk process kan vara språkligt ofullkomliga. Det får vi leva med. Till allmänheten delges vår politik och våra värderingar av utbildade partimedlemmar och via informationsmaterial skrivna av professionell informationspersonal. I avsnittet om rasism, liksom på andra områden, behöver fördjupningar ske med detaljståndpunkter. Det är dock inte lämpligt att göra partiprogrammet alltför långt. Det bör ske i andra former och dokument.

I motionerna B123 och B124 tas det upp om samer som ursprungsbefolkning. I motion B123 sägs att Vänsterpartiet inte tydligt tar ställning för de nationella minoriteternas rättigheter. Programkommissionen vill åter betona att Vänsterpartiets alla politiska ståndpunkter inte står med i just partiprogrammet och heller inte bör göra det. Vänsterpartiet har många olika dokument med olika syften och karaktär. Programkommissionen vill vara återhållsam med att förlänga partiprogrammet. Motion B125 föreslår ändrad rubrik och ett nytt kapital om hatbrott. Programkommissionen delar motionärens åsikter om att hatbrotten måste uppmärksammas mer och kraftfullare bekämpas. Detta är något som Vänsterpartiet i olika former tagit upp. Däremot måste inte detta stå med i partiprogrammet, programmets längd bör hållas nere. Någon rubrik enligt första att-satsen finns inte.

Motion B126 föreslår skrivning i partiprogrammet att ett tillägg bör göras om att så kallade EU-migranter ska innefattas av socialtjänstlagens vistelsebegrepp. Programkommissionen håller med motionären. Det förs en allt hårdare retorik och politik kring att hindra personer bosatta i Sverige såsom papperslösa och EU-migranter från att åtnjuta grundläggande rättigheter. Socialtjänstlagen som är det sista och yttersta skyddsnätet måste därför tydliggöras så att även dessa människors grundläggande rättigheter skyddas. Vänsterpartiet har i olika sammanhang uppmärksammat situa-

tionen för så kallade EU-migranter. Detta arbete kommer att fortsätta.

När det gäller krav på socialtjänstlagens innehåll så bör de vara exakta om vilka som omfattas och icke omfattas. Närmare utformning av lagtexter bör hanteras av riksdagsgrupp och partiledning. Ett tillägg bör göras om att socialtjänstlagen ska tolkas extensivt.

Motion B127 vill uppmärksamma rasistiska strukturer i offentlig sektor och ha krav på positiv särbehandling. Programkommissionen vill inte ytterligare föra in analys och krav i partiprogrammet. Det bör göras i andra dokument där det finns möjlighet och utrymme till fördjupad analys och tydlighet.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B15 andra att-satsen, B110, B111, B112, B113, B114, B115, B116, B117, B118, B119, B120, B121, B122, B123, B124, B125 och B127 avslås

att följande mening förs in på rad 779-780: ”Socialtjänstlagen ska tolkas extensivt. Behoven, inte betalningsförmågan ska vara avgörande, vilket gäller alla boende i Sverige oavsett om man har uppehållstillstånd.”

att motion B126 därmed anses besvarad

B128, B129, B130, B131, B132, B133, B134, B135, B136, B137, B138, B139

Motion B128 vill stryka ”och andra arter” i en mening om mänskligheten.

B129 vill behålla tidigare skrivningar om vårt förhållande till naturen, rad 152-165.

B130, B131 och B132 vill behålla eller behålla med vissa ändringar rader mellan 168-178 om rättvist miljöutrymme.

B133 vill behålla raderna 183-190 om tillväxt med viss ändring.

B134 vill ha in en hänvisning till ekologiskt-ekonomiska punktprogrammet.

B135 vill behålla raderna 232-236 om global rättvisa.

B136 vill att kommunerna ska äga all mark.

B137 vill stryka text om hänvisning till IMF och WTO.

B138 och B139 vill behålla raderna 717-730 om miljöpolitikens prioriteringar med viss förändring.

B128 vill stryka ”och andra arter” på rad 151. Vi bör inte jämställa människors lidande med ”andra arter”. Programkommissionen anser inte att texten jämställer människor med andra arter. Däremot så drabbas andra arter om vi överskrider ekosystemets bärkraft vilket vi som ett parti ”på ekologisk grund” bör uppmärksamma. Inte minst eftersom artutrotning även slår mot ekosystem som även människor är beroende av. B129 vill ha kvar skrivningar om vårt förhållande till naturen och biologisk mångfald. Stycket har inte strukits för att programkommissionen inte tycker detta är viktigt längre utan för att göra om programmet så att det fokuserar mer på det som är strategiskt viktigt och något mindre på de allmänt beskrivande delarna. Partiets syn på biologisk mångfald och många andra miljöhänsyn avges i andra partidokument, och hela det ekologiska perspektivet utvecklas utförligt på denna kongress ändå i och med antagandet av ekologiskt-ekonomiska punktprogrammet.

Motion B130, B131 och B132 vill behålla, eller behålla med vissa ändringar, rader

mellan 168-178 om rättvist miljöutrymme. Samma fråga berörs även i motion B16 fast med yrkande till annat ställe i programförslaget. Perspektivet med rättvist miljöutrymme menar programkommissionen genomsyrar hela stycket om ekologi i de strategiska huvudlinjerna, liksom i ekologiskt-ekonomiska punktprogrammet och sist men inte minst finns det med på raderna innan 164-166 "Länder, regioner och individer måste hålla sig inom ett rättvist miljöutrymme, det vill säga den mängd resurser som vi kan använda utan att tvinga andra människor att använda sig av en mindre mängd resurser, nu eller i framtiden. Miljöutrymmet är inte statiskt." Därför behöver det inte stå kvar även här.

Motion B133 vill i huvudsak behålla text från raderna 183-190 om hur vårt förhållande till naturen är avhängigt vårt förhållande till varandra. Programkommissionen menar att huvudpoängen i det stycket även finns i stycket ovan som anger att "Det destruktiva förhållande där naturen inte framstår som något vi är en del av, utan där vårt förhållningsätt till våra egna livsbetingelser uttrycks som relationer mellan varor, måste brytas." När vi därför föreslår ett ökat fokus på strategier för verkliga förändringar i programmet så bör även tidigare beskrivande avsnitt kortas, som detta. Som tidigare skrivits bör även mer utvecklade texter i ekologiskt-ekonomiska punktprogrammet tas i beaktande.

B134 vill ha en hänvisning i partiprogrammet till ekologiskt-ekonomiska programmet samt att partistyrelsen får mandat att hänvisa till andra politiska program. Programkommissionen delar motionärens synpunkt om att olika program ska ses som en helhet. Det är viktigt att vi medlemmar förstår detta liksom andra intresserade. Vi tror dock inte att denna information bäst sprids genom att partistyrelsen då och då lägger in hänvisningar i partiprogrammet, utan genom studier och interninformation.

B135 föreslår att raderna 232-236 om kapitalets profitjakt bibehålls. Programkommissionen anser att skrivningarna under rubriken En orättfärdig värld är tillräckligt omfattande för att få en helhetsbild av vår syn på hur världen ser ut. Sambandet mellan kapitalismen och ekologi har fördjupats i partistyrelsens ekologiskt-ekonomiska punktprogram och statistiska uppgifter, som de som stryks ned här, blir snabbt föråldrade och passar därför inte så bra in i partiprogrammet. Det viktiga är att det framgår ungefär hur skev fördelningen av världens konsumtion är, vilket det gör av programmet även om detta stryks.

B136 föreslår att all mark ska ägas av kommunerna. Programkommissionen ser gärna att mark ägs offentligt, t. ex. av kommunerna. Men idag ägs 48 procent av marken av privatpersoner, 32 procent av näringslivet, och 15 procent av det offentliga. Föreningar och trossamfund äger 5 procent av Sveriges yta. Ca 70 procent är skogsmark, 9 procent myrmark, 8 procent jordbruksmark och 2,8 procent bebyggd mark. Att kommunalisera all denna mark är varken särskilt realistiskt, viktigt eller lämpligt och praktiskt. Det är viktigt att kommuner äger mark som man har en samhällsnyttig användning för.

B137 vill stryka hänvisningar till WTO och IMF därför att man menar att det blir en felsyftning, att det är kraven i sig som förstör miljön. Programkommissionen menar att det finns en kedja mellan kraven från institutioner, produktionens utformning och villkor samt effekter på miljön. Institutionerna är till stor del skapade för att kanalisera sådana krav.

B138 och B139 vill ha kvar skrivningen på raderna 717-730 med ny lydelse. Det handlar om miljöpolitikens prioriteringar. Motionen har förståelse för vissa strykningar men menar att vi ska knyta an till ekologisk ekonomi och dagens kunskaper

om klimathotet och vill därför utveckla texten. Programkommissionen menar att frågor kring ekologisk ekonomi bäst utvecklas i det ekologisk-ekonomiska punktprogrammet. Det som är viktigast att ha kvar i partiprogrammet vill programkommissionen ska ha mer tyngdpunkt på strategiska frågor och övergripande analys, och mindre på allmän beskrivande text. Ett redan långt program bör kunna redigeras till kortare textmängd. Partiets politik på dessa områden ändras inte för att dessa skrivningar tas bort ur partiprogrammet.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B128, B129, B130, B131, B132, B133, B134, B135, B136, B137, B138 och B139 avslås

B140, B141, B142, B143, B144, B145, B146, B147, B148, B149, B150, B151

B140 anser att Vänsterpartiet saknar en tydlig utrikespolitik som tar utgångspunkt i en antiimperialistisk analys. Genom att blunda för den imperialistiska inblandningen hamnar man fel i sin omvärldsanalys. De vill ha ett tillägg på rad 32 om ett antiimperialistiskt arbete där nationernas rätt till oberoende och självbestämmande är i fokus.

B141 är kritisk mot att enbart USA omnämns som stormakt som vill utöva inflytande. De föreslår tillägg som exemplifierar även med Kina.

B142 är kritisk mot att EU inte omnämns under rubriken En orättvis värld och föreslår ett tillägg om EU.

B143 föreslår strykning av "överdriven" språklig text, t. ex. "Supermaktsarrogans" och att USA "totalt" negligerar miljöfrågor.

B144 vill behålla struken text om vänstersamarbete i Europa på sidorna 13 och 15.

B145 menar att kravet om EU-utträde är otidsenligt, orealistiskt och stundtals inkonsekvent. De vill ersätta utträdekravet med skrivningen: "Vi respekterar resultatet i folkomröstningen 1994 men behåller vår EU-kritiska position och verkar för vänsterpolitik i EU och för dess demokratisering.". De har också ett andrahandsyrkande om hur vi vill verka inom EU.

B146 vill ha ett principiellt nej till all överstatlighet och att texten på raderna 616-622 som börjar "På områden där..." och slutar "... öppet mot omvärlden." stryks.

B147 är i huvudsak överens med förslaget till text under rubriken En självständig utrikespolitik för internationell solidaritet. De har dock problem med hur avsnittet är strukturerat samt har några tillägg om flyktingpolitik. De menar att internationell solidaritet måste tydliggöras och kopplas till imperialism och nykolonialism.

B148 vill att arbetarklassens frigörelse ska finnas med även i utrikespolitik och internationell solidaritet. Motionen föreslår ett tillägg om att Sveriges utrikespolitik ska vägledas av internationell solidaritet där bland annat arbetarklassens och kvinnors frigörelse är vägledande.

B149 föreslår skrivningen "Det svenska försvaret ska i syfte att upprätthålla svensk neutralitet ställas om från ett insatsförsvaret till ett territorialförsvaret. Ett sådant försvaret innebär höjda kostnader. Därför förespråkar Vänsterpartiet att Försvarsmakten ges större anslag."

B150 anser att vi inte ska vända oss emot export av krigsmateriel till nationer eller befrielseerörelser vars militära kamp vi uppfattar som legitim. En ny skrivning föreslås ersätta den tidigare skrivningen på rad 669: "Sverige bör inte exportera vapen till

politiska diktaturer eller till parter som avser att använda dem för andra ändamål än i självförsvarssyfte.” föreslås vara ny krigsmaterialpolicy.

B151 vill ändra plats på raderna 678-692 som läggs efter innehållet på raderna 667-677 så att styckena om demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling kommer före de om försvarspolitik.

Programkommissionen anser till skillnad från motion B140 att Vänsterpartiet har både en tydlig utrikespolitik och en antiimperialistisk analys. Såväl i de stycken motionen vill ändra i som i de nya styckena Alla länders rätt till demokratisering och utveckling och Demokratisera Europa i de strategiska huvudlinjerna, är flera skrivningar grundade i antiimperialistisk analys, syftande till att bl.a. värna det nationella självbestämmandet och motsätta sig imperialistiska krig och ockupationer. De tillägg som föreslås tillför därför dels ingenting som inte redan finns i programmet, dels föreslår de väldigt konkret och dagsaktuell text i stycken som har en mer principiell och övergripande karaktär, som i partiprogrammets inledning och teoretiska utgångspunkter där de inte passar in.

B141 har förslag om tillägg för att bredda analysen om aggressiva stormakter, med Kinas land grabbing i Afrika som exempel. Inte heller här menar dock programkommissionen att texten passar riktigt in i det stycke den föreslås läggas till i, som är mer övergripande. Det hade kunnat vara en poäng att utveckla skrivningarna om uppåtstigande stater, även om dessa inte i grunden ändrat den imperialistiska världsordning som beskrivs i det stycke motionen vill ändra. Programkommissionen föreslår dock för att spegla denna förskjutning ett mindre tillägg i de strategiska huvudlinjerna. B142 vill ha in skrivningar om framför allt EU:s kris och nödvändigheten av att befria sig från EU efter rad 252. En mer övergripande analys av EU och Vänsterpartiets principiella ställningstaganden kring detta finns utförligt redogjorda för i avsnittet Europeiska unionen och europeiskt samarbete. I de strategiska huvudlinjerna finns i stycket Demokratisera Europa mer aktuell analys och ställningstaganden. Programkommissionen anser att dessa skrivningar mer än väl motsvarar det motionen är ute efter.

B143 har språkliga förslag på sidan 6, rad 248-249. Om USA ”totalt” negligerar jordens klimatförändring kan diskuteras (skillnader har förstås funnits mellan olika presidentadministrationer), liksom andra formuleringar. I stora drag menar programkommissionen dock att de stämmer och vi har haft i uppgift att lägga fram ett nytt strategiavsnitt, inte att finjustera hela programmet. Vi föreslår därför att sådana större revideringar – utöver rena faktafel – med fördel kan göras vid en senare programrevidering, där texterna diskuteras och revideras i sin helhet.

B144 vill ha kvar skrivningar om vänstersamarbete i Europa. Programkommissionen har till stor del flyttat de texter som anges, antingen ordagrant eller med nya formuleringar, till avsnittet strategiska huvudlinjer, främst till styckena Alla länders rätt till utveckling och Demokratisera Europa. Strykningarna ska därför inte ses som att programkommissionen anser skrivningarna som felaktiga eller passé. De finns i stora drag kvar, men på annan plats/med andra ord och behöver därför inte stå kvar här också.

B145 vill stryka meningarna där Vänsterpartiet bl.a. driver kravet om utträde ur EU och ersätta dem med följande: ”Vi respekterar resultatet i folkomröstningen 1994 men behåller vår EU-kritiska position och verkar för vänsterpolitik i EU och för dess demokratisering.” Om programkommissionens förslag till reviderat partiprogram vinner kongressens gehör, vill de att skrivningen på sidorna 604-612 tas bort

och ersätts med: ”Vi respekterar resultatet i folkomröstningen 1994 men behåller vår EU-kritiska position och verkar för vänsterpolitik i EU och för dess demokratisering. Militariseringen och banden till Nato ska brytas.” Ställningstaganden kring EU i partiprogrammet diskuterades utförligt och reviderades därefter på kongressen 2012. Programkommissionen menar mot bakgrund av det att Vänsterpartiets EU-politik är väl förankrad bland medlemmarna och finner ingen anledning att förändra den på det sättet motionen föreslår. De utvecklingar av partiets strategi som programkommissionen föreslår bygger vidare på den riktning som anslogs 2012 och står under stycket Demokratisera Europa.

B146 vill stryka text om bland annat möjlighet inom EU att ha minimiregler om miljöproblem och finansiella flöden. Även dessa skrivningar kom till efter omfattande diskussion i partiet inför och under kongressen 2012 och syftade till att hitta styrande principer för det dagliga arbetet i EU-parlamentet som tillåter oss att vara en stark och pragmatisk kraft där, samtidigt som vi upprätthåller och verkar för ett helt annat europeiskt samarbete på andra sätt, både inom och utom EU:s ramar.

B147 vill flytta avsnitt och göra tillägg om flyktingpolitik. Programkommissionen anser att mer detaljerade förslag som behöver utvecklas i programmet nu är de som föreslås under t. ex. Hotet från högerpopulism, rasism och fascism, Alla länders rätt till demokratisering och utveckling samt Demokratisera Europa och menar att fler inte behöver föras in. Särskilt inte i delar av programmet som inte lyfts för behandling på denna kongress. Motionärens synpunkter är dock värda att diskutera vidare. Vi föreslår därför kongressen hänskjuta motionen till nästa programkommission.

B148 vill ha in skrivningen ”och internationell solidaritet för arbetarklassens och kvinnors frigörelse är vägledande”. Programkommissionen instämmer i att detta bör vara vägledande för Sveriges utrikespolitik men menar att kravet redan tillgodoses av skrivningen ”de mänskliga rättigheterna”, vilka ju även är sociala, och därför även innefattar arbetarklassens frigörelse.

B149 vill ha skrivning om att svensk neutralitet kräver ett svenskt försvar och att anslagen ska höjas. Anslagen till försvaret uppgår idag till ca 1,2 procent av BNP. Vänsterpartiet linje är också att Sverige ska vara alliansfritt och att det kräver ett försvar. Försvarets budgetplanering finns nu för åren 2016-2020. Hur behoven är efter år 2020 är nu för tidigt att säga. Höjda försvarsanslag kan inte uteslutas. Det är dock inget som bör fastslås i partiprogrammet år 2016. Nuvarande skrivning i partiprogrammet är att svenska försvaret ska anpassas till förändrade uppgifter och nya internationella förhållanden. Detta kan gå åt olika håll. Nuvarande skrivning i partiprogrammet är tillräckligt rent principiellt menar vi.

B150 föreslår att Sverige inte ska exportera vapen till politiska diktaturer eller till parter som avser att använda dem för andra ändamål än i självförsvarssyfte. Vänsterpartiet vill att Sveriges vapenexport ska avvecklas, men partistyrelse och riksdagsgrupp har på sistone fokuserat på att få stopp på exporten till diktaturer. Programkommissionen menar att de begränsningar som föreslås i motionen skulle kunna vara ytterligare strategiska delmål, men menar inte att de för den skull behöver skrivas in i partiprogrammet, i en del som inte är lyft för revidering.

I B151 föreslås att innehållet på raderna 678-692 läggs efter innehållet på raderna 667-677 så att stycket om försvarspolitik inte kommer före avsnittet om t. ex. mänskliga rättigheter. Programkommissionen menar att den politiska skillnaden blir minimal och finner därför ingen anledning att ändra på styckenas placeringar. Särskilt som denna del av partiprogrammet inte är lyft för behandling och diskussion till denna kongress.

Programkommissionen föreslår

att på rad 1868 efter ”sina egna befolkningar i namn av ekonomisk utveckling.” lägga till:

”Vi stödjer uppbygget av en mer demokratisk världsordning där fattiga och små länder och befolkningar ska ha rätt och möjlighet att hävda sina intressen mot såväl nya som gamla stormakter.”

att motion B141 därmed anses besvarad

att motionerna B140, B142, B143, B144, B145, B146, B148, B149, B150 och B151 avslås

att motion B147 hänskjuts till kommande programkommission

att motion B147 därmed anses besvarad

B152, B153, B154

Motion B152 föreslår text om att makten över det egna territoriet och de egna gränserna är en förutsättning för nationellt självbestämmande och vill säkerställa god gränsbevakning vid Sveriges yttre gräns.

B153 vill ha text om att framgångsrik klassammanhållning bygger också i någon mån på en kulturell sammanhållning.

B154 vill ersätta nationalstaten med ett globalt parlament.

Att ha makten över det egna territoriet är förvisso en förutsättning över helt nationellt självbestämmande. Idag är Sverige medlem av EU. De enskilda EU-medlemmarna drar åt olika håll, EU-nivån är idag svag. Gränsreglerna inom EU har till stor del upphört att gälla. Så länge Sverige är medlem av EU gäller dess regler. Någon strategi för utträde ur EU finns inte, t. ex. vad som ska gälla framtida gränskontroller. Ska en sådan fråga diskuteras bör det ske i ett större sammanhang. Vi bör därför inte nu skriva in en ny kort text i partiprogrammet om detta som kan bli föremål för en mängd olika tolkningar. B153 föreslår annan skrivning som bl.a. berör definitionen av ordet kultur. Motionen tar upp kultur som bland annat värdemässiga referensramar. Detta ger tillit till andra människor och möjlighet att bygga en välfärdsstat av svensk modell. Tillit ska bygga på gemensamma värderingar – inte på etnisk tillhörighet och nationalism. Partiprogrammet däremot fokuserar på att kulturella skillnader inte ska vara hinder för klassgemenskap. Bägge dessa tolkningar kan vara två sidor av samma mynt. Fördjupningar och tolkningar av begreppen bör göras i annat sammanhang och kan då eventuellt i framtida partiprogram leda till förändringar. Nu har vi inte tillräckliga motiv för ändrade skrivningar.

B154 föreslår avskaffande av nationalstaten och införande av ett globalt parlament. I Sverige är nationalstaten den arena som demokratin genom en lång historisk process med folkliga kamper har växt fram i. Det ger de nationella demokratiska institutionerna hög legitimitet. Ett världsparlament skulle inte få en sådan legitimitet och förankring i faktiska demokratiska processer bara genom att introduceras. Det motionärerna vill se mer allmänt – att utökade och helt andra typer av konkreta och mer solidariska internationella samarbeten utvecklas – är dock redan Vänsterpartiets

politik. Detta beskrivs i stycket Europeiska unionen och Europeiskt samarbete samt Alla länders rätt till utveckling så konkret som programkommissionen menar är möjligt just nu.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B152, B153 och B154 avslås

B155, B156, B157, B159, B160, B161, B162

Motion B155, B156 och B157 vill ha in skrivningar om ett sekulärt samhälle.

B159 vill ha in en skrivning om att ”stat och kommun skall garantera att religionerna behandlas neutralt” i skolsystemet.

B160 och B161 vill verka för att religiöst baserade lagar avskaffas och skrivningar mot förtryck baserat på religion.

B162 vill avskaffa lagen om religionsfrihet och skriva in en text som förklarar varför det ”stärker de religiösa”.

I dokumentet Nolltolerans mot rasism står: ”Vänsterpartiet är ett icke-konfessionellt parti som verkar för att den svenska staten skall vara sekulär. Men vi är också ett parti som respekterar och försvarar religionsfriheten. Religionsfriheten innebär en rätt till religion, en grundläggande rättighet att kunna utöva och manifesteras sin tro på sina egna villkor. Men religionsfriheten innebär också en rätt till frihet från religion, rätten att som enskild individ inte bli påtvingad en religiös övertygelse eller religiösa uttryck.

Vår uppgift som parti är inte att kritisera religion som sådan. Tro och religion har genom historien använts i olika syften. Det är inte så att vare sig kristendom, judendom, islam eller andra religioner automatiskt leder till reaktionära föreställningar. Det finns exempel, både historiska och samtida, på att vänstern samarbetat med religiösa krafter för t. ex. social rättvisa eller human flyktingpolitik. I dagens politiska verklighet ser vi dessutom hur rasistiska krafter ofta packar in sin retorik i förment ”religionskritik”. Detta är en viktig del av dagens islamofobi på ett sätt som också har stora likheter med antisemitismen, särskilt under mellankrigstiden. Det var inte ovanligt att angrepp mot det judiska folket kopplades till föreställningar om den judiska tron eller lösryckta fraser ur religiösa urkunder. Det är av mycket stor vikt att Vänsterpartiet agerar vaksamt och resolut mot sådana tendenser, också i vår tid. Samtidigt tvekar vi inte att kritisera de krafter som i religionens namn vill föra samhället i en mer konservativ riktning eller inskränka kvinnors och hbtq-personers rättigheter.”

I studiehandledningen till den feministiska plattformen står: ”Olika verktyg, dels av övergripande karaktär, som t. ex. integrationspolitiska och jämställdhetspolitiska insatser, till mer konkreta som utbildningskampanjer i samarbete med så kallade invandrarföreningar, tydliga markeringar om att ingen ska undantas skolundervisningen, förbud mot religiösa friskolor och ett erkännande att flickor, pojkar och kvinnor som lever ett hedersrelaterat liv behöver stöd. Det är dem vi ska lyssna på – för det är de som har tolkningsföreträdet!”

Det råder med andra ord inga tvivel om vad partiet tycker i de här frågorna. Det framgår också av partiprogrammet. Under rubriken En demokratisk författning står det bland annat ”Religionsfriheten ska garanteras. Staten ska vara religiöst neutral och alla kvarvarande band mellan staten och Svenska kyrkan ska avskaffas.” I styckena Patriarkatet och Bekämpa mäns våld mot kvinnor i de strategiska huvudlinjerna

står ”Kvinnofridsarbetet måste bygga på kunskap om hur våldet drabbar olika kvinnor olika, och hur skillnader i levnadsomständigheter kan försvåra för många kvinnor att söka stöd för att sig ur en våldssituation.” Vidare under rubriken Ett utbildningssystem för kunskap och medborgerligt inflytande: ”Det behövs en uppgörelse med kommersialisering, segregation och ogenomtänkt decentralisering av skolsystemet. /.../ Därför bör huvudmannaskapet för skolan återgå till staten.”

Det som B155, B156 och B157 föreslår blir med andra ord antingen onödigt att skriva in, om man uppfattar det som ett allmänt ställningstagande för en konfessionsfri stat, eller problematiskt att skriva in, om man uppfattar det som ett debattinlägg med utgångspunkt i vad som hotas eller angrips i dagens samhälle.

Detsamma kan delvis sägas om förslagen i B159, B160 och B161. När motionärerna i B159 vill skriva in att religionerna ska ”behandlas neutralt”, uppstår frågan vad som idag inte är neutralt. I motionens brödtext blandas enligt vår mening problemen med konfessionella inslag i religiösa friskolor med något svepande beskrivningar av problem som kan finnas på olika håll i samhället, och med ytterligare fenomen som varken behöver ha med religion att göra eller nödvändigtvis vara ett problem. Skrivningen som B160 föreslår om att vi ”måste våga tala om” olika saker antyder också på ett olyckligt sätt att vår politik idag baseras på att vi ”inte vågar”, vilket vi menar dels är felaktigt, dels reproducerar en problematisk ingång i dagens allmänna debatt.

Också skrivningarna i B161 riskerar att ge upphov till mer oklarhet än klargöranden, särskilt eftersom brödtexten refererar till en något oklar tolkning av vissa debattörers position i den allmänna debatten. Att som B162 vill, avskaffa den formella religionsfriheten för att stärka den reellt, tror vi är en farlig väg att gå.

Vänsterpartiets politik på området är tydlig, men motionärernas resonemang i brödtexten pekar i andra riktningar. Även om flera av de skrivningar som föreslås i att-satserna isolerat sett ligger i linje med vad som är och bör vara Vänsterpartiets politik, menar programkommissionen mot bakgrund av det som anförts här, att det inte finns anledning att ytterligare lägga in fler skrivningar på de här områdena i programmet.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B155, B156, B157, B159, B160, B161 och B162 avslås

B163, B164, B165, B166

Motion B163 och B164 föreslår ett avsnitt om den ekonomiska brottsligheten.

B165 vill behålla tidigare skrivning om arbetsrätt med mera.

B166 vill ändra krav om lokal facklig vetorätt och tolkningsföreträde till att gälla alla nivåer. Inte enbart lokal.

Programkommissionen delar motionernas syn på ekonomisk brottslighet. Detta är en mycket viktig fråga för Vänsterpartiet att driva och uppmärksamma, vilket också görs. En skrivning bör även tillföras i partiprogrammet.

B165 vill ha kvar skrivning om arbetsrätt och arbetsmiljö på raderna 886-890. Programkommissionen har föreslagit att dessa frågor istället ska tas upp som några av våra strategiska frågor även på kortare sikt och de kraven återfinns i stora drag på raderna 1504-1507. B166 vill inte ha med i partiprogrammet att vetorätt och tolk-

ningsföretråde ska bindas till enbart lokal nivå. Fackförbunden ser olika ut och förutsättningarna är olika. Programkommissionen menar att de möjligheter som idag finns för tolkningsföretråde och vetorätt i normalfallet ligger på lokal nivå, t. ex. tolkningsföretråde i medbestämmandetvister, studieledighet eller vetorätt mot tagande av entreprenad. Hur förhandlingar sker varierar mellan olika fackförbund, på vilken nivå man förhandlar. Enbart när det råder tvist i medbestämmandefrågor m.m. blir det centrala förhandlingar.

I medbestämmandelagen sägs bland annat:

”14 § Finns lokal arbetstagarorganisation, skall förhandlingsskyldigheten enligt 11-13 §§ fullgöras i första hand genom förhandling med denna.

33 § Innehåller kollektivavtal föreskrifter om medbestämmanderätt för arbetstagarerna i fråga som avses i 32 § och uppkommer tvist om tillämpning i visst fall av sådan föreskrift eller av beslut som har fattats med stöd därav, gäller arbetstagarpartens mening till dess tvisten har slutligt prövats.

36 § Arbetstagarpartens rätt enligt 33-35 §§ tillkommer den avtalslutande arbetstagarorganisationen och utövas av lokal arbetstagarorganisation, om sådan finns. Har central förhandling påkallats, utövas rätten av den centrala arbetstagarorganisationen.”

Programkommissionen menar att i normalfallet så ligger vetorätt och tolkningsföretråde på lokal nivå. Undantag finns vid olika tvister eller om lokal arbetstagarorganisation saknas. Programkommissionen menar dock att det som uttrycks i 14 § MBL är en korrekt grundförutsättning som ska värnas. Programkommissionen menar att fördjupade juridiska analyser och överväganden får göras i annat sammanhang, t. ex. vid skrivande av riksdagsmotion i ämnet.

Programkommissionen föreslår

att ett tillägg görs på rad 1514:

”De samlade ekobrotten i Sverige beräknas uppgå till hundratals miljarder varje år. Det är företagen som överlägset står för de flesta ekobrotten, inte enskilda som fuskar med våra trygghetssystem. Det får stora konsekvenser för arbetsmarknaden. Massor av seriösa företag slås ut och möjligheten att upprätthålla anständiga anställningsvillkor och en god arbetsmiljö omöjliggörs. Det är företagen – inte enskilda anställda – som grovt tjänar på den ekonomiska brottsligheten.”

att motion B163 därmed anses besvarad

att motionerna B164, B165 och B166 avslås

B168, B169, B170, B171

B168 föreslår redaktionell förändring om skrivning av demokratisk samordning, rad 912-919.

B169 har två redaktionella ändringar kring synen på marxism, demokrati och marknadsekonomi, vänstersamarbete i Europa och ett tillägg om ”de socialistiska flerpartistyrda staterna” DDR m.fl.

B170 vill att partistyrelsen tillsätter en grupp för att reda ut vad som menas med

partiprogrammets skrivning ”Införandet av socialismen kräver kapitalismens avskaffande.”

B171 föreslår förtydligande kring vad en socialistisk ekonomi är.

Programkommissionen menar att den föreslagna redaktionella ändringen i B168 inte gör att det blir tydligare vad vi menar och anser. B169:s att-satser ett och två vill lägga till skrivningar om hur Vänsterpartiet redan verkar.

Programkommissionen menar att de beskrivningar som redan finns räcker väl vad gäller detta. Dock är det lite oklart vad som menas med ”demokratiska teorier” just här, varför de inte bör läggas till. När det gäller den tredje att-satsen så påstås att DDR m.fl. länder var flerpartistyrda. På papperet kan man låtsas som om det var så, men i realiteten var det enpartidiktaturer. Enpartidiktaturer kan aldrig vara föredöme för Vänsterpartiet och den djupdykning motionen är ute efter kring realsocialismens mer detaljerade historia passar inte in i partiprogrammet.

B170 frågar vad meningen på rad 984 betyder: ”Vad betyder den? Vad menar vi med socialism, och avsaknad av kapitalism?” Motionärerna menar också att programtexten innehåller motsägelser kring ekonomin, styrning m.m.

Att utveckla vår politik för att kunna vara en del av rörelse som överkommer kapitalismens begränsningar och omvandlar samhället i socialistisk riktning, är en ständig process i och för partiet. Vi har en färdriktning men det konkreta innehållet i vad vi menar måste ständigt prövas och utvecklas. Det kommer alltid vara en uppgift för partiets medlemmar. B171 menar att meningarna mellan rad 1066-1074 är motsägelsefulla och fullkomligt obegripliga.

Programkommissionen håller, i likhet med tidigare partikongresser, inte med. Vår syn på socialismen är dynamisk. Det finns inget slut på historien. Ett socialistiskt samhälle kommer att utvecklas och förändras. Det ligger i linje med vår förståelse av hur samhällsförändringar går till, att våra långsiktiga mål inte är helt exakta som mekaniska ritningar. Det gör målen mer betydelsefulla som kompassriktning, inte mindre. Fokus för dagens vänsterparti bör ligga på vilken strategi vi bör ha i dagens Sverige.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B168, B169, B170 och B171 avslås

B172, B173, B174, B175, B176, B177, B178, B179, B180, B181

B172 vill ha in skrivning om hbtq-personer på raderna 128 samt 225.

B173 har liknande förslag på sidan 10.

B174 har förslag på skrivningar om normbrytande funktionalitet.

B 175 och 176 föreslår skrivningar om funktionsnedsatta.

B177 föreslår skrivning om barnperspektivet.

B178 föreslår skrivning att Vänsterpartiet ska verka för allas rätt till arbete enligt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

B179 föreslår text om äldrepolitik.

B180 vill ha ett eget stycke om monarkins avskaffande.

B181 föreslår att partiet verkar för inrättandet av ett icke-kommersiellt kommunalt eller föreningsdrivet kultur- och bildningscentrum i varje kommun i landet och varje stadsdel i de större städerna.

Motion B172 och B173 föreslår korta tillägg och omformuleringar som rör

hbtq-personer. Programkommissionen kan sympatisera med delar av förslagen. Däremot är programkommissionen försiktig med att ändra i partiprogrammets delar utanför strategidelen och avsnittet om rasism. Där har programkommissionen lagt nya bearbetade förslag, det är på dessa områden som partiets medlemmar fokuserat diskussionen. Där Vänsterpartiet ändå har tydliga ställningstaganden bör ändringar i just partiprogrammet vänta tills en större diskussion kan hållas. Vi ser inte dagens skrivningar som något hinder för en progressiv och tydlig politik på det här området.

Även när det gäller motion B174, B175, B176, B177, B178 och B179 ber vi kongressen att avvakta med förändringar och/eller tillägg. Motion B180 föreslår skrivningar om monarkins avskaffande och statschefens tillsättande. Motionen vill ha frågan om monarkin som ett eget stycke och stryka det som gäller statschef. Huruvida Vänsterpartiet bör ändra inställning till frågan om det ska finnas en statschef kan diskuteras men vi menar att det inte är en fråga som vi bör eller måste ta ställning till på kommande partikongress. B181 har förslag om kultur och bildningscentrum i hela landet. Ett sådant ställningstagande är lämpligare för riksdagsgruppen att ta ställning till. Riktlinjer, regler, finansiering och andra konsekvenser torde vara svårt för kongressombuden att få överblick över. En mycket stor mängd sakförslag kring partiprogrammet och ekologisk-ekonomiska punktprogrammet gör att vi måste visa återhållsamhet så att kongressen ges möjligheter att fatta beslut i demokratisk ordning. Detta gäller inte enbart förslag i denna motion utan generellt.

Programkommissionen föreslår

att motionerna B172, B173, B174, B175, B176, B177, B178, B179, B180 och B181 avslås

A160 FJÄRDE ATT-SATSEN

Motion A160, fjärde att-satsen, föreslår att en mening om att vi ska arbeta för att få livskraftiga stammar av de naturligt förekommande djurarterna såsom till exempel varg, järv och lo, ska strykas.

Skrivningarna i stycket ”Hållbar utveckling och rättvis fördelning” innehåller en del ställningstaganden om djurlivets betydelse, inklusive frågan om rovdjurens plats. ”Människan har påtagit sig ett särskilt ansvar för djurs livsvillkor”, skriver vi bland annat i det avsnittet. Detta innebär enligt programkommissionens mening också ett ansvar att bevara de inhemska stammarna av stora rovdjur. Detta betyder självklart konkreta avvägningar, som behöver preciseras på annat håll. Men skrivningen som motionärerna vill stryka, utgör en fungerande principiell utgångspunkt.

Programkommissionen föreslår

att motion A160 fjärde att-satsen avslås

Reservationer till partiprogrammet 2016

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 1

B7

Reservation till förmån till B7:s förslag om att partiet ska ge ut en populärversion på högst fem sidor.

Jessika Svensson

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 2

B8 tjugofemte att-satsen

Den sista att-satsen i motion B8 vill skriva in i strategidokumentet att ”vinster i välfärden förbjuds”. Yrkandet belyser frågan om vinstdrivande verksamheter inom den skattefinansierade välfärden, vilket är bra. Organiseringen av välfärdssektorn är ett centralt strategiskt område i Sverige. Detta område har också varit det kanske mest framträdande i partiets utåtriktade arbete under flera år och i valrörelsen 2014. Det har samtidigt inte varit partiets politik att vinster ska ”förbjudas”. Det är oklart vad som menas med detta under rådande förhållanden. Vi vill att välfärden inte ska organiseras efter en kommersiell vinstlogik och att vinster som eventuellt uppstår i verksamheten inte ska tas ut därifrån – vilket är en förutsättning för privatkapitalets önskan att finnas inom detta område.

Därför är det bra att programkommissionen i sitt svar på motionen istället föreslår ett textavsnitt om att välfärden ska kunna vara en fristad från kommersialiserade relationer.

Vi hade dock velat att detta textavsnitt skulle ersätta en mening i strategiavsnittet, på rad 1657-1658, som bland annat säger att välfärden ”ska ägas och drivas i offentlig regi”.

Vi menar att denna mening är problematisk på flera sätt. Vänsterpartiets ståndpunkt när vi har utarbetat politik för en bättre välfärd, har varit att vinstjakt inte hör hemma där, dels för att skattepengar ska gå till just det de är avsedda för, dels för att vinstjakten förändrar hela välfärdens organisering på ett dåligt sätt – bort från behovsstyrning. Att icke-kommersiella verksamheter som inte är kommunala eller statliga kan utföra arbete inom välfärdssektorn har varit en del av denna ståndpunkt. Det blir med skrivningen på rad 1657-1658 oklart hur man ska se på partiets ståndpunkt i det avseendet.

Frågan om icke-kommersiella privata inslag inom välfärden var uppe till omfattande debatt på den förra partikongressen och kongressen bestämde då att avvisa krav på att utesluta sådana verksamheter. Det har knappast hänt något som skulle motivera en revidering av den ståndpunkten.

Som vi ser det är en sådan skrivning i strategiavsnittet i det närmaste rakt motsatt till det programmet annars beskriver som strategiskt. Om vi som parti ska utmejsla vår politik med hänsyn till ”prioriteringar, angreppssätt, motståndare och bundsförvanter”, borde vi se till att spinna vidare på den dynamik som vi själva har varit

med och skapat. Då borde det exempelvis vara tydligt att kyrkliga organisationer, folkrörelser eller engagerade individer som idag arbetar med välfärdstjänster utan vinstsyfte, inte utgör våra motståndare utan bör vara bundsförvanter i kampen mot vinstläckage och kommersialisering i välfärden. Det är just den kommersiella logiken snarare än förekomsten av icke-statliga eller icke-kommunala verksamheter, som undergräver välfärden och som utgör en strategiskt viktig källa till profit för dagens storkapital. Vidare har vi sett hur våra framgångar i den här frågan har utlöst en formidabel kamp från det organiserade kapitalets håll – en som bland annat har handlat om att bygga kontakter med Sverigedemokraterna. I det läget är det än mer avgörande att vi mobiliserar brett och fokuserar striden till rätt områden.

Vi vill sammantaget reservera oss till förmån för vårt förslag:

att den skrivning som programkommissionen föreslår som svar på B8 tjugofemte att-satsen, ersätter meningen på rad 1657-1658 ("Samhällets infrastruktur i bred bemärkelse ... ägas och drivs i offentlig regi").

Ali Esbati, Elisabeth Biström, Elisabeth Swedman

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 3

B14

Vi instämmer med motionären att kravet på arbetsplatsdemokrati är centralt för partiet och därför bör finnas med i partiprogrammet.

Stefan Schedin, Emelie Kinberg, Anders Neergaard

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 4

B42

Vi reserverar oss till förmån för B42.

Vi tycker att det ska vara tydligt att ett strategiskt delmål för att stärka arbetarklassens ställning i Sverige är att förbjuda bemanningsföretag. Bemanningsföretag försvårar den fackliga organiseringen och permanenterar underbemanning på många arbetsplatser. Som bemanningsanställd är det mycket svårt se till att arbetslagstiftning följs, eftersom den anställde då riskerar repressalier. Därför är förbättringar av lag och avtal inte tillräckligt. Bemanningsföretag var förbjudna fram till 90-talet och kan bli det på nytt. Det finns en prejudicerande dom i EU-domstolen och enligt den är det möjligt att begränsa eller förbjuda bemanningsföretag. Vi anser inte heller att Vänsterpartiets politik ska låta sig styras av EU. Partikongressen 2012 röstade igenom att Vänsterpartiet ska driva kravet om att förbjuda bemanningsföretag.

Stefan Schedin, Emelie Kinberg, Anders Neergaard

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 5**B62**

Motionen borde bifallas. Alla ska ha samma rätt och möjlighet att utöva kultur och att ta del av kulturlivet. Kulturens roll i samhället är så fundamental att den bör lagfästas. Lagen ska slå fast att kulturen är ett offentligt ansvarsområde i likhet med skolan, socialtjänsten eller försvaret. Stat, regioner, landsting och kommuner ska ha ett lagbundet ansvar för att kulturlivet ges förutsättningar att verka och utvecklas. En statlig kulturpolitik ska garantera en demokratiskt likvärdig fördelning av resurser över landet och alla invånares tillgång till kulturverksamhet. Kulturskolan ska få lagmässigt stöd och bibliotekslagen ska skärpas så att bibliotek även måste finnas på mindre orter, i stadsdelar där behovet är särskilt stort samt genom bokbussar i glesbygd, och bedriva uppsökande verksamhet.

Motivering

Motionären stödjer en reservation i programkommissionen att förstärka skrivningar om kultur i eget stycke under fördjupad demokrati. För att så långt möjligt minska omfattningen har texten kortats ned. Vi ser kultur och kulturpolitik som en viktig del av Vänsterpartiets strategier för att demokratisera samhället. De skrivningar som funnits om kultur har utgått och Vänsterpartiet bör visa att kulturen i samhället spelar en viktig strategisk roll. Vi anser att kultur är en så viktig del i partiets politik att det bör ha tydligt utrymme i strategidokumentet.

Anders Neergaard, Jessika Svensson

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 6**B71**

Reserverar mig till förmån för mitt förslag på besvarande på motionen: "Vänsterpartiet ser rättigheter för personer med normbrytande funktionalitet inom välfärdssystemet som en viktig strategisk del i vårt politiska arbete för demokrati."

Motivering

Normbrytande funktionalitet behöver lyftas fram i partiprogrammet om vi ska vara relevanta, det gäller både bakgrunden men inte minst i strategidelen. Denna korta mening betyder mycket för att synliggöra att vi inte kan acceptera att samhället skär ned på rättigheter för en grupp vars rättigheter ständigt attackeras, inte minst idag.

Jessika Svensson

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 7**B108**

Reserverar mig till förmån för yrkandet i tredje att-satsen.

att programkommissionen får uppdrag att se över hur vår feministiska ideologi kan förstärkas i stycket för att synliggöra vilket vårt feministiska mål är

Motivering

PK menar att det finns ett behov av att utveckla den feministiska analysen ifråga men avslår motionen med argumentet att den här typen av diskussion måste föregripas av en bredare diskussion. Här missar PK att motionen inte säger att sittande PK ska ta beslut utan föreslå kongressen att ge uppdrag till nästa kommission att se över frågan. Vi menar att de feministiska visionerna och målen måste utvecklas och förstärkas. Många är besvikna på de feministiska skrivningarna vilket bland annat visar sig i diskussioner och i de motioner som kommit in. Denna programkommission hade i uppdrag att se över den socialistiska strategin och vi menar att nästa kommission borde ha som ett viktigt uppdrag att se över programmet ur feministisk synvinkel och förstärka och utveckla partiprogrammets feminism. Det finns en feministisk plattform men de viktigaste huvudlinjerna bör finnas med i vårt program.

Anders Neergaard, Jessika Svensson

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 8**B111**

Motionen borde bifallas. Motionen vill ändra så att det tydligt framgår att Vänsterpartiet är ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt parti på ekologisk grund enligt följande att-satser:

att rubriken på rad 30 ändras till ”Ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt parti”

att de två första meningarna på rad 38-39 ändras till
”Vänsterpartiet är ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt parti på ekologisk grund. Vi är en del av arbetarrörelsen, kvinnorrörelsen och den antirasistiska rörelsen, internationellt och i Sverige.”

att meningen som börjar på rad 43 istället ska inledas ”De socialistiska, feministiska och antirasistiska idétraditioner som Vänsterpartiet är en del av och för vidare”

att rubriken på rad 56 ändras till ”Flera analyser – en verklighet”

att stycket på raderna 57-60 ändras till ”Klassamhället, patriarkatet och rasismen är skilda maktstrukturer med olika materiell grund. Därför måste de analyseras var för sig. Vår politik måste bygga på insikten att klassfrågor, könsfrågor och frågor om rasism inte kan överordnas eller underordnas varandra. Politiken får inte vara könsblind eller blind för rasistiska strukturer, lika lite som den kan vara klassblind.”

att avsnittet om rasism på raderna 365-426 flyttas så att det hamnar efter avsnittet om patriarkatet, det vill säga på rad 143

Vi välkomnar de nya formuleringarna om rasism i förslaget till partiprogrammet. Förslaget innehåller mycket skarpare och bättre skrivningar om vår antirasistiska analys än tidigare versioner av partiprogrammet. De tydliggör bland annat att kapita-

lismen, rasismen och patriarkatet är tre former av förtryck som på olika sätt samverkar men som också måste kunna analyseras var för sig. Bra så! Vi tycker dock inte att det är nog, utan anser att det är hög tid att förståelsen av rasismen som struktur betonas tillsammans med förståelsen av kapitalismen och patriarkatet i partiprogrammet. Den centrala meningen ska således lyda Vänsterpartiet: ”Ett socialistiskt, feministiskt och antirasistiskt parti på ekologisk grund”.

Jessika Svensson, Anders Neergaard

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 9

B115, B116, B118, B117, B119 och B122

Motionerna besvaras genom att nuvarande skrivningar om under rubriken Kamp mot rasismen behålls. Den föreslagna programtexten sätter större fokus på den strukturella rasismen. Den strukturella rasismen finns redan beskriven i kortare form i den nuvarande programtexten och tar upp t.ex. diskriminering angående arbete och bostad. Rasistiska föreställningar är givetvis något som måste medvetandegöras och motarbetas, men ett allt för stort fokus på detta riskerar att leda oss från vår nuvarande tonvikt på materiell intressekamp till en slags värderingskamp. Värderingar går att förändra, men det görs huvudsakligen genom att förändra materiella förutsättningar. Gällande begreppet rasifiering tänker jag att det kan vara användbart i vissa sammanhang, men inte i partiprogrammet. Där menar jag att det är viktigt att försöka förstå de bakomliggande mekanismerna, vad det är som ligger till grund för exploatering och förtryck, inte hur det tar sig uttryck i värderingar och fördomar. Vår analys av grunden och vad som vidmakthåller rasism är viktig eftersom den avgör hur vi utformar en strategi för att bekämpa den. En analys som bygger på en materiell grund i kapitalism och patriarkat leder till slutsatsen att vi måste samla stora grupper av människor bakom gemensamma krav. Jag menar att den nuvarande programtexten har en tydligare sådan koppling mellan teori och strategi. Många motionärer har dessutom påpekat att texten är alltför akademisk och sticker ut från resten av partiprogrammet.

Emelie Kinberg

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 10

B124

Reserverar mig till förmån till motionens yrkande.

att på rad 437 lägga till rubriken ”Sveriges ursprungsbefolkning – samers rättigheter” och brödtextern: ”Samer är Sveriges ursprungsbefolkning och har historiskt utsatts av oförrätter av den svenska staten. Sametingets självbestämmande bör förstärkas. Sverige måste prioritera arbetet med att ratificera konventionen ILO 169 om ursprungsfolk och stamfolks rättigheter.”

Motivering

Instämmer med motionen om att samerna borde ses som en ursprungsbefolkning bör stå i partiprogrammet Vänstern driver att Sverige bör ratificera konventionen om

ursprungsbefolkningars rättigheter ILO 169 och stärka sametinget. Denna fråga är viktig inte minst för dem av oss som verkar i samiska förvaltningskommuner. Det tyder på nonchalans om partiprogrammet bara beskriver nationella minoriteter utan att lyfta samers position som ursprungsbefolkning. När en träffar olika ursprungsbefolkningar och ser vilken betydelse dessa ges i debatten är det tydligt att Sverige inte tar samernas rättigheter på allvar. Där ska Vänsterpartiet vara en tydlig röst.

Jessika Svensson

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 11

B174

Motion 174 kring normbrytande funktionalitet är viktig och intressant. Det behöver diskuteras i partiet hur vi skall formulera oss, men inriktningen på motionen är utmärkt. Då jag bistår programkommissionens principiella hållning att vara försiktig med att ändra i partiprogrammets delar utanför strategidelen och avsnittet om rasism inför denna kongress, vill jag reservera mig till förmån för att besvara motion B174 genom att föreslå kongressen att hänskjuta den till kommande programkommission.

Anders Neergaard

PARTIPROGRAMMET RESERVATION 12

B174

Reservation till förmån för motionen i helhet och i andra hand till Anders Neergaards förslag till besvarande på motionen som innebär att hänskjuta motionen till nästa programkommission.

Motivering

Instämmer med motionen om att det är dags för Vänsterpartiet att skriva in den diskriminering och underordning som personer med normbrytande funktionalitet i partiprogrammet. Att det saknas i vårt partiprogram riskerar att göra oss mindre relevanta för människor och försvaga vårt arbete för rätten för personer med normbrytande funktionalitet att kunna leva som andra, vara delaktig i samhället, kunna utbilda och försörja sig. Inte minst nu när det skärs ännu mer i dessa rättigheter som när det gäller assistans och skola och gruppen ställs mot flyktingar.

Jessika Svensson